

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2005 JÚN
CZERWIEC

Č. 6 (564)
CENA 2.20 zł

ČO SI ŽELAJÚ DETI?

POVEDALO MI TO SRDCE...

SLOVENSKÍ PÚTNICI V KRAKOVE

TURISTICKÉ ATRAKcie HORNEJ ORAVY

**Čoskoro sa na dva mesiace zatvoria brány našich škôl.
Na dvere už klopú letné prázdniny, počas ktorých si naša mládež bude môcť oddýchnuť po celoročnej práci v získavaní potrebných vedomostí.
Bude to čas oddychu, ale aj bezstarostných zábav i hier, cest, návstev, rekreačných pobytov pri mori a v horách, ba aj na Slovensku, v čom všetkým det'om, ale aj ich učiteľom, želáme veľa úspechov.
Na našom zábere deti z Krempách.**

Foto A. Klukošovská

V ČÍSLE:

Na dotyk so Slovenskom	4
120 rokov krempašských požiarnikov	5-6
Povedalo mi to srdce...	6-7
Tragický osud volyňskej obce	8
Horčičné zrnko...	9
Slovenskí pútenci v Krakove	10
Krempachy '2005	11
Zložitá životná púť	12-13
Maršalek senátu PR nehovorí pravdu	13
Dedinka pod Babou horou	14-15
Turistické atrakcie na Hornej Orave	16-18
Horná Nitra kedysi a dnes	19-24
Spomienka na Máriu Glodasikovú	25
Čitatelia – redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým – mladším – najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa háčkovat'	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava – humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel. 632-66-04, 634-11-27, fax 632-20-80, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Agáta Klukošovská, Marián Smondek

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny

w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,

I półrocze oraz cały rok następny;

do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Koszt wysyłki 1 numeru za granicę pocztą lotniczą wynosi 6,80 zł,
rocznie 81,60 zł

Cena numeru w prenumeracie indywidualnej w kraju
wynosi 3,65 zł, rocznie 43,80 zł

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstuów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

Spočiatku bol v triede malý zmätko

Žiaci si pripravujú učebnice a písanky

ČO SI ŽELAJÚ DETI?

Medzinárodný deň detí, ktorý padá 1. júna, je dňom, kedy o niečo viac myslíme na naše deti a snažíme sa im spríjemniť tento deň. Uskutočňujú sa vtedy viaceré akcie, z ktorých príjem je odovzdávaný detom, ktoré to veľmi potrebujú. Ved' v mnohých krajinách sveta žijú deti, ktoré nemajú zaručené základné ľudské práva, hladujú a nemajú kde bývať. Protikladom sú deti z vyspelých krajín, ktoré majú všetko, po čom túžia, a nezriedka si to nevedia väžiť. O otázke pomoci biednym detom sa čoraz častejšie hovorí v médiach a na rôznych fórach.

Voľakedy sa detstvo v našich obciach taktiež spájalo s biedou a prácou. Ved' ktorí rodičia si vtedy mohli dovoliť kupovať detom hoci aj sladkosti,

hračky a iné veci. Ich prvoradou úlohou bolo zabezpečiť obživu pre rodinu, čo nebolo ľahké. Postupne sa to zmenilo, keď sa zlepšili sociálne podmienky roľníkov a viacerí rodičia mohli nájsť dodatočné zamestnanie. Dnes už deti v našich obciach nie sú o nič ukrátené. Majú prístup k modernej technike, vzdelaniu, pekným hračkám a rôzny maskrtám. Vedia si to väžiť?

O odpoveď na túto otázkou sme sa obrátili na predškolákov z Krempách, ktorí navštievujú hodiny slovenčiny. Vysvitlo, že sa veľmi tešia, že majú rodičov, ktorí im zabezpečujú dobre podmienky pre ich vývin a rast, že majú domov, do ktorého sa po škole vracajú a kde ich čaká teplý obed. Podľa nich sú to veci, ktoré nemá každé dieťa, a preto

si to väžia. Rozprávali sme sa s nimi však nielen o tom, ale aj o iných detoch, ktoré žijú na našej zemeguli. Žiaci nás prekvapili svojou znalosťou zemepisu, ale aj problémov, aké majú ich vrstvovníci na iných svetadieloch, napr. v Afrike či Ázii. Debata bola vcelku zaujímavá aj s takýmito malými spolubesenádmi. Dospeli k záveru, že sa majú veľmi dobré, aj keď sa im niekedy zdá, že tak nie je. Na druhej strane žijú na svete deti, ktorým chýbajú základné veci, ako je napr. jedlo.

Žiaci sa preto rozhodli zaslať príanie všetkým detom sveta. Želajú im, aby boli zdravé, šťastné, múdre, aby sa mohli vzdelávať a mali dobrých rodičov, ktorí sa o nich postarajú, aby ich poslúchali, chodili do kostola a vážili si všetko, čo dostávajú od rodičov, aby mali domov, do ktorého sa môžu vrátiť a cítiť rodinné teplo, aby neboli nútene pracovať a mohli sa hrať hračkami so svojimi vrstvovníkmi. Sú to naozaj pekné želania, ktoré vyslovili naši

Predškoláci pozorne počúvajú učiteľku Ž. Chalupkovú

Celá skupina aj s učiteľkou v učebni hier a zábav

Cez prestávku čas na oddych

žiaci. Dúfajme, že aspoň niektoré z nich sa splnia, čo žiaci prajú najmä det'om v krajinách tretieho sveta.

Čo si želajú predškoláci?

Ked'že sú to najmladší žiaci v krempašskej škole, preto sme sa na nich obrátili s otázkou: Čo si oni želajú? Dievčatá, tie by chceli bábiky s kočíkmi, CD platne a chlapci zasa bicykle, filmy pre deti na videokazetách, stavebnice či roboty. Samozrejme väčšina z nich by chcela vlastniť nejakú výnimočnú hračku. Napríklad Róbert Žigmond a Kacper Moš snívajú o robote zo stavebnice Lego, ktorý by vedel aj chodit'. Zasa Jakub Bizub by chcel mať nový bicykel, pretože podrástol a starý je už primalý. Zasa Zuzana Galušová sníva o pestrofarebnej bábike Barbi, Lídya Kovalčíková o bábrike - parfumérii, ktorá prekrásne vôňa, kym Kláudia Surmová by rada mala malú bábiku s kaderníckou a kozmetickou výbavou. Anna Švecová a Marcela Mazurková, ako hovorili, majú dost'bábik, takže teraz by sa im zišiel kočík, aby ich mali kde ukladať a prechádzať sa s nimi po obci. Kristína Bizubová sníva o kolieskových korčuliach a Gabriela Tazíková o novom ruksaku, ktorý by sa jej zišiel do prvého ročníka, ked'že bude mať viac kníh a písanie. Viacerí by uvítali pekné kreslené filmy na videokazetách či CD platniach, ako napr. Natália Surmová, Magdaléna Žigmondová, Kristán Sadlovsý a Daniel Surma. Zasa Marcela Sarnová povedala, že nechce hračky, lebo ich má už veľa. Jej snom je stretnutie s rodičmi, ktorí sú v zahraničí. Vyslovili tiež módru vetu, že aj keď nemajú všetko, o čom snívajú, aj tak sú šťastní.

Slovenčinu majú radi

Na záver sme sa porozprávali so žiakmi o vyučovaní slovenčiny. Ako hovorili, páči sa im, pretože sa na nej naučili viaceré slovenské pesničky, riekanku, porekadlá a hry, ktoré nám aj predviedli, napr. Podte húsky domov. Pozerajú v TV slovenské kreslené filmy a rozprávky, na ktoré sa vždy veľmi tešia. Ukázali nám aj pekné učebnice, z ktorých sa učia. Práve počas našej návštevy sa učili základné slovíčka spojené so záhradníctvom. Malým žiakom sa škola páči, ked'že sa v nej stretávajú s inými det'mi. Získali si nových kamarátov, majú veľa hračiek, s ktorými sa hrajú, spoznávajú nové písmená a čísllice. Je to skrátka zaujímavý svet pre tieto zvedavé deti. Prajeme im veľa úspechov v získavaní nových vedomostí.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

NA DOTYK SO SLOVENSKOM

Neobyčajný zážitok mali belianski a krempašskí žiaci, ktorí sa v dňoch 3.-16. apríla t.r. zúčastnili dvojtýždňového pobytu v škole v prírode v Detvianskej Hute na Slovensku.

Zo základnej školy v Novej Belej bolo 13 žiakov z 3. a 4.b triedy: Mária Chalupková, Patrícia Majerčáková, Martin Bendyk, Dorota Braviaková, Patrícia Bryjová, Daniela Dlugá, Ivona Kolodejová, Anna Kurnátová, Anežka Kurnátová, Peter Lojek, Jozef Majerčák, Beáta Podgórna a Margita Šoltýsová. Zo základnej školy v Krempachoch bolo 11 žiakov z 5. ročníka: Damián Bizub, Lídya Bizubová, Justína Petrášková, Tomáš Petrášek, Mário Surma, Slavomír Surma, Peter Surma, Edita Švecová, Daniel Žigmond, Magdaléna Žigmondová a Vojtech Žigmond. Sprevádzali ich učitelia Žofia Chalupková a Dominik Surma.

Spolu s det'mi z Poľska bolo v škole v prírode aj 25 detí z Maďarska, najmä z Budapešti, Békešskej Čaby a Nového Mesta pod Šiatrom, ktorých sprevádzali učiteľky Monika Szelényiová a Anna Ondrejová.

Hlavnou náplňou dvojtýždňového pobytu na Slovensku bolo vyučovanie zamerané na zdokonalovanie znalostí slovenského jazyka, zlepšovanie vyjadrovacích schopností detí, poznávanie minulosti a súčasnosti Slovenska, kultúrnych hodnôt, ľudových tradícii, zvykov, ľudových piesní, pamiatok a prírodných krás. Tieto ciele boli realizované v rámci piatich vyučovacích hodín – slovenčiny, vlastivedy, hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy, vychádzok, exkurzie do Banskej Bystrice a Zvolena a športových aktivít.

Touto cestou by sme chceli podakovať Domu zahraničných stykov Ministerstva školstva Slovenskej republiky a osobne PhDr. Zlatici Havlíkovej za pozvanie a organizáciu podujatia, riaditeľovi školy v prírode Mgr. Františkovi Novodomcovi a jeho personálu za milé prijatie, úprimný a srdečný vzťah k det'om. Srdečná vdaka patrí aj učiteľkám Základnej školy v Detvianskej Hute za výuku, starostlivosť a priateľský vzťah k det'om. Zvlášť chceme podakovať generálnemu tajomníkovi ÚV Spolku Slovákov v Krakove Eudomírovi Molitorisovi za pomoc a finančné zabezpečenie autobusovej dopravy.

Naše deti sa počas pobytu na Slovensku nielen učili o starej vlasti, ale sa naučili aj samostatnosti, ako sa postarat o seba, ako majú spolužívať v skupine rovesníkov, dodržiavať školský režim a poriadok. Nadzviazali kontakty a priateľstvá s det'mi z Maďarska, ale aj Slovenska počas futbalových zápasov. Mnohí boli prvýkrát na Slovensku a mohli konfrontovať svoje predstavy so skutočnosťou. Takyto priamy kontakt so starou vlastou je pre krajanské deti neoceniteľný. (ds.)

Nastúpená jednotka krempašských požiarnikov

Zľava: V. Žigmond, V. Gryguš, J. Tazík, F. Petrášek a veliteľ A. Paluch

120 ROKOV KREMPAŠSKÝCH POŽIARNIKOV

Za zvukov pochodu hasičskej dychovky sa na sv. Floriána, patróna požiariakov, uskutočnila ukážková prehliadka Dobrovoľného požiarneho zboru (DPZ) v Krempachoch. Bol však aj druhý dôvod k oslave, kedže práve v tomto roku pripadá 120. výročie vzniku a neprestajnej činnosti krempašského zboru.

Koncom 19. storočia drevená obec často padala za obeť červenému kohútovi, ktorý nezriedka dokázal zničiť majetok celých pokolení. Práve jeden z takýchto veľkých požiarov prinutil obyvateľov obce zorganizovať sa a začať bojať s ohňom. Prvá jednotka mala spočiatku len 5 členov a jej veliteľom bol istý Paluch. Za peniaze zozbierané medzi obyvateľstvom kúpili ručnú jednovalcovú striekačku, ktorá už onedlho prešla bojový krst počas požiaru v roku 1887. Skúsenosti z týchto tragédií spôsobili, že už v roku 1890 sa počet členov zboru zväčšil na 23 osôb. Zbor zároveň postavil drevenú šopu na uskladňovanie hasičského zariadenia. V tom čase veliteľom zboru až do r. 1923 bol Martin Paluch. Po ňom jednotke velil do r. 1930 Vojtech Surma. V tomto období sa krempašskí požiarnici rozhodli založiť vlastný dychový orchester. Došlo k tomu v rokoch 1926-27. Z archívnych záznamov vyplýva,

že prvého učiteľa a kapelníka p. Kowalczyka museli dovážať vozmo až z Ostrowska.

Postupne sa zbor obohatil o ďalšie náradie, v tom o.i. o konský povoz a novú ručnú dvojvalcovú striekačku, preto na ich uskladnenie postavil aj novú, väčšiu drevenú šopu. V základnom vybavení zboru však nadálej boli drevené tyče s hákmi, sekery, védry a pod.

V povojnovom období sa požiarnici pustili zostra do práce. Kúpili vysokovýkonné štvorvalcovú motorovú striekačku anglickej výroby, vďaka čomu krempašská jednotka patrila medzi najlepšie a najúčinnejšie v okrese. Obec ochotne podporovala iniciatívy požiariakov, takže nie div, že sa spoločnými silami pustili do výstavby veľkej murovanej zbrojnice v susedstve kostola pod dozorom novozvoleného veliteľa Jakuba Palucha. V roku 1969 vojvodské veliteľstvo DPZ odmenilo krempašský zbor za zásluhy pre požiarnictvo a pridelilo mu bojové vozidlo Žuk a v roku 1972 ďalšie, výkonnejšie auto Star-23. Vtedajšie garáže sa však stali pre obe autá a ďalšie náradie pritesné, preto sa zbor v rokoch 1979-82 pustil do ďalšej výstavby zbrojnice. Vďaka tomu pribudla k nej klubovňa, hospodárske zázemie, miestnosť

So svojou zástavou

Dychovka krempašského zboru

Povedalo mi to srdce...

Želal by som si, aby mladí ľudia pristupovali ku krajským záležitosťam s takou ochotou, ako moja generácia. Mladí sa dnes vyhovárajú, že keď ich nikto neosloví, odkiaľ majú vedieť, čo majú robiť. Nám to nikto nehovoril, napovedalo nám to srdce. Združovali sme sa, lebo sme cítili, že len takto si môžeme udržať slovenskosť, – hovorí krajan Michal Neupauer z Nedeca. – Menia sa podmienky a ľudia, ale nesmie zaniknúť to, čo si po stáročia udržiaval naši rodičia a za čo niektorí krajania položili aj život.

Michal Neupauer sa vždy otvorené hlásil k svojmu pôvodu. Stál pri zdrode miestnej skupiny v Nedeci a istý čas bol aj jej tajomníkom. Keď vznikol časopis Život, stal sa jeho predplatiteľom a propagátorom a dlhé roky doručoval krajanom náš krajský mesačník. Zúčastňoval sa porád Života, zjazdov Spolku a vždy s radosťou uvítal krajské podujatia, ktoré ponúkali možnosť debatovať s ostatnými o krajských otázkach.

– Odkedy vznikol Život, začal som ho propagovať v našej obci a celý čas ho donášam do krajských domácností. Kedže som už starší a sám by som to nezvládol, pomáhajú mi aj iní. Podelili sme si prácu a každý z nás donáša Životy do inej časti obce. Už som sa raz pokúsil vzdať sa tejto činnosti, no srdce mi to nedovolilo. Pokial budem vládať, budem sa tým nadalej zaoberať.

Popri práci na gazdovstve si vždy našiel čas aj na spoločenskú činnosť, za ktorú získal viaceré vyznamenania a diplomy. Takých ľudí potrebuje naša krajská obec, aby sa mohla vyvíjať a rásť. Práve vďaka nim môžeme dnes byť členmi spolku. Preto treba podporovať úsilie našich predchodcov, ktorí vytvorili ustanovenia, ktorá nás združuje.

Michal Neupauer sa narodil 21. septembra 1919 v Nedeci. Jeho rodičia Katarína (rod. Nováková) a Valent vychovávali svoje deti v slovenskom duchu. Michal mal deviatich súrodencov, z ktorých žijú ešte tria bratia; Ján, bývajúci v Nedeci, Jozef v Poprade a František v Spišských Vlachoch. – Často sa stretávame a rozprávame o minulosti a súčasnosti Spiša, ale aj Slovenska, – podotýka Michal. – Často spomínate na dávny život v obci. Na to, ako sme sa trápili pri polných práciach, kým dnes je to nezriedka len záležitosť strojov.

Michal navštievoval súčasné polskú základnú školu, ale so slovenčinou mal už odmalička kontakt doma. Voľakedy sa základná škola v Nedeci nachádzala v budove, kde dnes sídli materská škola. Povinnú školskú dochádzku absolvovali tri ročníky. Kedže Michalovi rodičia mali veľké gazdovstvo, musel im na ňom pomáhať.

Prehliadku požiarnikov obdivovalo takmer pol obce

pre dychovku a pod. Navyše za prostriedky z obecného fondu zaviedli v zime stále vykurovanie miestností. V zbere nastáva generačná zmena. Veliteľom DPZ sa stáva Albín Paluch, kým senior Jakub Paluch je predsedom správy DPZ.

V roku 1988 Vojvodský úrad v Nowom Sączi pridelil krempašským požiarnikom Zlaté znamenie Zväzu DPZ, ako aj nový, vykonnejší bojový automobil Star-266 a zástavu na storočnicu zboru. O 10 rokov neskôr vybudovali v Krempachoch za spoluúčasti požiarnického zboru športový štadión, ktorý zároveň slúži aj na cvičenia požiarnikom, čo im pomáha dosahovať dobré výsledky na gminných a okresných pretekoch. Dobrovoľné požiarne zboru prechádzajú v súčasnosti pod správu gmin, vďaka čomu sú účelnejšie financované. Dostávaju taktiež finančnú podporu z fondov richtárskych rád. Sú napojené na spoločný monitoring a selektívne vyvolávanie, čo uľahčuje požiarnické akcie.

Rok 2000 je pre krempašský DPZ tragickej, keďže takmer po 50 rokoch došlo v obci k veľkému požiaru, v ktorom vyhorelo päť stodôl a iných hospodárskych stavieb. Ávšak vďaka pohotovému zásahu požiarnikov z oblasti novotarskej gminy sa oheň, napriek hustej zástavbe, podarilo pomerne rýchlo lokalizovať. Je paradoxné, že práve v Krempachoch sa päť dní pred týmto požiarom konali gminné preteky DPZ, na ktorých zboru cvičili kolektívny spôsob hasenia požiaru. S následkami tohto požiaru si však Krempašania rýchlo poradili, v čom aktívne pomáhali všetci obyvatelia obce.

V roku 2002 kúpili Krempašania nový požiarnický automobil Lublin-3 spolu so striečkou a príslušenstvom. O rok neskôr sa za spoluúčasti sekcie darcov krvi z DPZ uskutočnili na streleckom štadióne v Krempachoch Medzinárodné strelecké preteky, na ktorých krempašskí požiarnici obsadili prvé miesto.

V súčasnosti krempašská jednotka DPZ patrí medzi najlepšie vybavené zby. Aktívne sa zúčastňuje všetkých požiarnických akcií a okresných i gminných pretekov, na ktorých zakaždým obsadzuje vysoké miesta. Napr. v posledných v Klikuszovej – 3. miesto, v Łopusznej – 3. miesto na 21 zúčastnených zborov. Vo svojich radoch má aj mládežnícku skupinu požiarnikov, ktorú v roku 2003 dobre zaškolil. Zbor školí tiež mládež pre dychový orchester, ktorý v tomto roku oslavuje už 78. výročie činnosti. Aj on sa aktívne podieľa na kultúrnom živote obce, pravidelne sa zúčastňuje na prehliadkach krajských dychoviek SSP, ako aj na okresných a vojvodských prehliadkach, kde znamenite reprezentuje obec, čo dokazujú viaceré poháre, diplomy a vyznamenania, vystavené v klubovni požiarnickej zbrojnice. V súčasnosti má zbor 45 členov a na jeho čele je veliteľ Jozef Tazik, ktorý zároveň pracuje v Gminnej správe DPZ.

Text a foto: FRANTIŠEK PACIGA

Manželia Rozália a Michal Neupauerovci na priedomí svojho domu

– Práce bola veľa, kedže všetko sa robilo ručne. Vtedy sme ešte nemali stroje, aké sú dnes, – hovorí Michal.

Ako dvadsať jedenročný dostal povolávací rozkaz na vojenčinu. Odišiel do Liptovského Mikuláša, kde ho zadelieli do 4. horského pluku. Po absolvovaní základného vojenského výcviku bol jeho pluk odvelený v roku 1941 na východný front. Najskôr išli vlakom do Medzilaboriec a odtiaľ peši ku Ľvovu. V nedalekom Grodku Jagellovskom ich opäť podrobili krátkemu vojenskému výcviku a nakoniec zaradili do rýchlej divízie. Premiestňovali sa smerom na Marienpol k Azovskému moru, kde sa zastavili pri frontovej línií. Michal bol spojárom, preto sa musel naučiť morzeovú abecedu, z ktorej si dodnes niečo pamätá. Bol zranený a dostal sa do nemocnice v Jasenovke a odtiaľ do Ľvova, kde bol päť týždňov v nemocnici. Napokon sa zotavoval v kúpeľoch pri Vroclavi. Po prepustení sa opäť vrátil do vojenskej základne v Liptovskom Mikuláši, kde ho zadelieli do strážneho oddielu na Bratislavskom hrade. Bol tam osemnásť mesiacov. Do rodnej obce sa vrátil v marci 1944. Bola to nesmierna radosť, keď ho uzreli doma. – *Veľmi som sa tešil, keď som sa vrátil domov. Mnohí moi kamaráti, s ktorými som nastupoval, padli na fronte, – podotýka Michal.* – Dúfal som, že po vojne budeme nažívať v pokoji a mieri, ale myšľil som sa. Krátko po vojne sa začalo prenasledovanie slovenskej národnosti a pre mnohé spišské rodiny nastali ešte ľažšie časy ako cez vojnu. Aj dnes, po mnohých rokoch od týchto udalostí, ostali škvarky na srdciach a trpkosť v duši.

Manželstvo a rodina

Po návrate sa Michal 20. novembra 1945 oženil s krajankou Rozálou, rodenou Majerčákovou. Spolu vychovali sedem detí: Emila, Jozefa, Valenta, Jána, Františka, Helenu a Margitu, ktorá už, žiaľ, zomrela pred dvoma rokmi. Deti vychovávali v slovenskom duchu a tie tak isto svoje deti. Manželia Neupauerovci celý život gazdovali a v súčasnosti sú už na zaslúženom dôchodku, ale nadálej sa živo zaujímajú o polnohospodárstvo. Často ich navštievujú deti a s nimi aj dvadsať vnukov a deväť pravnukov, ktorým sa velmi tešia. Dnes majú viac času a venujú sa čítaniu slovenských kníh a časopisov. Občas si zájdu na posiedku k susedom, kde debatujú o aktuálnych spoločenských udalostiach a krajanskom dianí. – *V priebehu môjho života sa veľa zmenilo, a to nielen v spoločensko-politickej orga-*

nizácii štátu, ale aj v oblasti životnej úrovne ľudí, – hovorí Michal. – Dnes máme k dispozícii viaceré technické a iné výmožnosti, čo však spôsobilo, že sa ľudia zriedkavejšie stretnávajú a majú pre seba menej času. Za našich mladých čias sme si často organizovali veselice, pôsobili v súboroch, hrali slovenské divadelné hry, čo bolo podľa mňa nielen príjemné, ale aj užitočné.

Jedným z príaní krajana Neupauera je, aby sa mladí ľudia začali zaujímať o slovenčinu a rozhýbali život v miestnej klubovni. Myslím si, že ich treba k tomu povzbudit.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Zaujímavá kaplnka Panny Márie pri nedeckom kostole

máji t.r. uplynulo 60 rokov od skončenia druhej svetovej vojny. V súvislosti s tým – ako sa čitatelia iste pamäťajú – sa v mnohých štátach uskutočnili oslavys tohto jubilea, v tom o.i. celopoľské vo Vratislavi, ako aj oslavys v Moskve, za účasti najvyšších štátnych predstaviteľov z výše 50 krajín. Keďže víťazstvo v tejto vojne nám neprineslo vytúženú úplnú slobodu, nakoľko

barlach istý pacient zo susednej sály a prihovoril sa mi. Vysvitlo, že to bol Čech z Volynie (kraj ležiaci na území dnešnej Ukrajiny), ktorá bola kedysi pod správou Poľska. Ovládal teda nie len česťinu, ale aj poľštinu. Volal sa Ján Pokorný. Povedal mi, že na Volynsku žilo veľa občanov českej národnosti. Niekde to boli čisto české obce, v iných Česi tvorili väčšinu a v ďalších menšinu. Aj on pochádzal z českej obce.

rozbodol predrať sa cez frontovú liniu a vstúpiť do československej armády generála Ludvíka Svobodu, organizovanej v tom čase na území ZSSR. Tak sa aj stalo. Po urýchlenom vojenskom zaškolení a zložení vojenského slubu som sa stal jedným z „ordonancov“ generála J. Svobodu. Dúfal som, že pôjdeme hneď do boja a začneme oslobodzovať našu vlast spod nemeckej okupácie. Stalo sa to však až neskôr, keď nás nasadili do

TRAGICKÝ OSUD VOLYŃSKÉJ OBCE

Poľsko a iné stredoeurópske krajinysa vtedy dostali pod priamy vplyv vtedajšieho Sovietskeho zväzu, ktorý v nich pomohol nastoliť totalitný režim, rozprúdila sa v Poľsku búrlivá diskusia, či sa poľský prezident má zúčastniť spomínaných osláv v Moskve.

Táto diskusia mi však pripomenula istú udalosť, ktorá sa taktiež spája s vojnou. Aby som sa k nej dostal, musím na chvíľu odbočiť. Naši čitatelia iste vedia, že tesne po vojne nastali pre mnohých krajanov zo Spiša a Oravy tăžké časy. Aby sa vyhli národnostnému prenasledovaniu zo strany bezpečnostných orgánov, niekoľko tisíc krajanov sa muselo vystaňovať do vtedajšieho Československa. V neskoršom období tam viacerí išli jednoducho za prácou, ktorej doma nemohli nájsť. Niektorí, ako napr. z Fridmana, Nedece, Novej Belej, Falština a ďalších obci, sa dostali až do západných Čiech, kde bolo hodne pracovných príležitostí medziiným v súvislosti s vystaňovaním sudskej Nemcov, takže vo viacerých závodoch chýbali pracovníci. Tak napr. viacerí naši krajania našli prácu v továrni na výrobu skla Muchlík Union v Tepliciach v severozápadných Čechách. Rýchlo sa oboznámili so základmi výrobného procesu a počíname si veľmi dobre. Do tejto továrne som sa na začiatku roka 1946 dostal aj ja. Avšak ledva som sa v továrni ako-tak „udomácnil“, tăžko som ochorel a musel som ísť do nemocnice. Keď som v horúčke blúznil, nechtiac vyšlo najavo, že som Slovák z Poľska. Nie div, že keď sa môj zdravotný stav zlepšil, prišiel za mnou o

Povedal mi, že kdesi na začiatku leta 1943 prišla k nim zavčas rána kolóna áut, plná nemeckých vojakov, ktorí obkľúčili obec a spacifikovali ju. Vyviekli všetkých mužov, sústredili na jednom mieste a nakoniec naložili do áut a vyviezli kam si do neznáma. Nikdy viac sme ich už nevideli. Ženy a deti nechali Nemci našťastie doma, takže sa aspoň nakrátko zachránili. Predtým ešte spomedzi vyvlečených chlapov vybrali niekoľko mladých mužov, medzi ktorími bol aj Ján Pokorný, a zaviedli ich k veľkému stádu dobytka, ktoré tam zohnali zo všetkých okolitých dedín. Mali hnat' tento dobytok do najbližšieho mesta, kde ho nakladali do vagónov a vyviezli na západ do Nemecka.

J. Pokorný mal však šťastie, keďže po dlhej ceste s dobytkom a takmer mesačnom potulovaní sa mu podarilo vrátiť domov. Aké však bolo jeho prekvapenie? Svoju dedinku ne-našiel, už neexistovala. Zostali z nej iba ruiny a spáleniská. Nemci totiž celú obec vypálili. Keď po čase J. Pokorný došiel k miestu, kde predtým stál ich dom, našiel len trosky a obhorené zvyšky stien a pri nich matku, ktorá držala v náručí spálené pozostatky jeho 9-ročnej sestry. Takto vyzerala celá obec. Neskôr sa dozvedel, že to bola nemecká odveta za aktivitu sovietskych partizánov, ktorí pôsobili v okolí. Krátko po odvlečení mužov a dobytka prišli opäť do obce, začali do nej streľať z diel a nakoniec ju spálili, čím chceli potrestať miestnych obyvateľov za pomoc poskytovanú partizánom.

- Nemal som sa kde uchýliť, - po-kračoval J. Pokorný, - preto som sa

bojov pri Duklianskom priesmyku. To, čo som tam zažil, bolo strašné. Už som si myslel, že sú to moje posledné dni. A naozaj nevel'a chýbalo, aby aj boli. Počas jedného z bojov som bol tăžko ranený do pravej nohy. Zranenie bolo natol'ko tăžké, že aj keď lekári robili všetko, aby mi nobu zachránili, nepodarilo sa im to. Nezostávalo teda nič iné, len nobu amputovať. Potom boli ešte dlhé mesiace rekonvalescencie. Mojm domovom sa stali nemocnice v Československu. Stratená noha – to je moja trvalá stopa po druhej svetovej vojne, no a ešte rozhovor s generálom Ludvíkom Svobodom, ktorý nás navštívil v nemocnici, takže som sa mobol s ním chvíľu porozprávať, na čo nikdy nezabudnem...

Neviem, aké boli ďalšie osudy Jána Pokorného, už som sa s ním viac nestrelol. Ale jeho rozprávanie o osudech rodnej obce na Volynsku si dnes pamätám. Ostatne takýchto prípadov počas druhej svetovej vojny bolo - či už v Poľsku alebo v Československu - oveľa viac, napr. Lidičce a Ležáky v Čechách, Nemecká na Slovensku a mnoho iných. O miliónoch zabitých a ranených vojakov a o koncentračných táborech ani nehovorím.

Písem o tom všetkom preto, aby sa to dozvedela aj naša mládež, ktorá o druhej svetovej vojne nevel'a vie, keďže dnes, po 60 rokoch od tých čias, sa o tom už málo hovorí. A keď aj, tak len pri príležitosti okrúhlych výročí. A keď naši mladí majú správne zhodnotiť dnešok, musia poznáť minulosť.

JÁN BRIČKA

HORČIČNÉ ZRANKO...

Po celý náš život chceme sťa za Kristom. Chceme mu odovzdať všetko a prosiť ho, aby nás sprevádzal a bol s nami najmä vtedy, keď klesáme na duchu a máme všetkého dosť. V našom každodennom živote je viera ako toto horčičné zranko, ktoré sa po zasiatí do zeme má stať veľkým stromom v deň nášho stretnutia s Pánom. Pred nami je pekné obdobie – leto a my by sme sa mali stále pozerať na toho, ktorý je pre nás cestou, pravdou a životom našich dní.

12.6.2005, 11. nedea v cezročnom období, Mt 9, 36-10, 8

Žatva je veľká – vždy bude taká. Kristova cirkev nepozná nezamestnanosť. Tu vždy treba pracovať. Kristus aj dnes hľadá ľudí, ktorí sa neboja a nehanbia ohlasovať jeho kráľovstvo. Dnes, keď nás nikto kvôli viere neprenasleduje, je to ľahšie. Bojíme sa o seba, že nás vysemajú alebo nám budú nadávať, keď niekomu povieme o tejto žatve. Ako to však robiť v každodennom živote? Keď pápež Ján Pavol II. zomieral, povedal nám v posledných slovách: *Nebojte sa...* Videl som na Námestí sv. Petra mladých ľudí, ktorí držali nápis: „Už sa nebojíme“. Aj my sa nebudem báť, ved’ On je s nami.

19.6.2005, 12. nedea v cezročnom období, Mt 10, 26-33

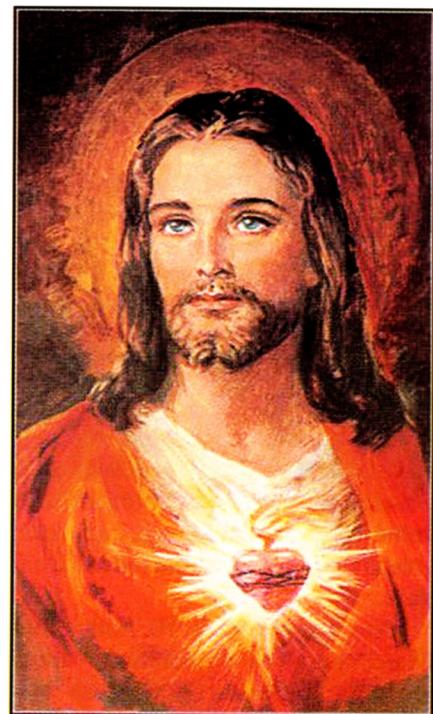
Dnes nám Ježiš opakuje slová, aby sme sa nebáli. On vedel, že prídu také časy, ktoré budú veľmi ľahké pre ľudí vereiacich v Krista. Tu nejde len o prenasledovanie Cirkvi, ako sa to deje v mnohých krajinách sveta. Ide o tiché, skryté prenasledovanie, o morálku v Cirkvi, o mravnú stránku nášho kresťanského života, ktorá sa niektorým nepáči. Chcú ju odstrániť, podriadiť svojim komerčným cielom. Preto hovoria o demokracii v Cirkvi, akoby to bola ľudská vec. Pán nám dal svoje prikázania a nikdy v živote nemôžeme o nich robiť referendum. Ježiš povedal, aby sme sa báli diabla, ktorý môže zabiť aj telo, aj dušu.

26.6.2005, 13. nedea v cezročnom období, Mt 10, 37-42

Boh má byť v našom živote pred otcom, matkou, dcérrou, synom... Nedá sa to. Ako máme chápať tieto Kristove slová? Nuž takto, že keď svoju úprimnú lásku, najväčšiu, akú môžeme dať, dávame otcovi, matke alebo akémukoľvek človeku, milujeme Boha viac ako človeka. O to ide. Je to normálne. Ježiš nechcel od nás nič, čo by sme nemohli urobiť. Keď milujeme človeka, milujeme Boha. To je celá pravda, akú nám Ježiš chcel dať v novom prikázaní, ktoré nechal svojim učeníkom. Preto keď to v našom živote robíme, sme už veľmi blízko jeho kráľovstva.

3.7.2005, 14. nedea v cezročnom období, Mt 11, 25-30

Evanjelium, ktoré sme dnes počuli, je veľmi pekné. Tieto slová Pána Ježiša nám hovoria, že každý, kto je múdry múdrostou tohto sveta, nepochopí božiu múdrost. Božia múdrost je iná ako múdrost sveta. Svet nechápe múdrosti, ktoré sa skrývajú všade, kam nesiahá

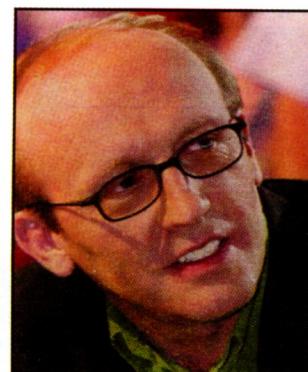

múdrost sveta. To je úplne iná logika a rozmyšľanie Boha. Pochopí ju môžu len tí, čo sú pokorní a majú vieru. Prišiel za mnou istý študent teológie a pýtal sa ma na rôzne veci, na rôzne teologické pravdy. Vedel veľmi veľa. Zistil som však, že on len veľa vie, ale v jeho srdeci chýba viera, že sa nemodlí. Tak sa stalo v západnej Európe. Máme teológov, ktorí sú neveriaci. Oni o Bohu len veľa vedia.

Kňaz PAWEŁ KUBANI

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho a veľmi oblúbeného poľského divadelného a filmového herca. Aby sme vám pomohli uhádnuť, o koho ide, pripomienime, že hrá jednu z hlavných úloh v televíznom seriáli *Náhradná rodina* (Rodzina zastępcza). Napíšte nám, ako sa tento herec volá a odpovedí pošlite na adresu redakcie Života. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

V Živote č. 4/2005 sme uviedli fotografiu speváka Krzysztofa Krawczyka. mana, Martin Borowy z Veľkej Lipnice, Natália Tynusová a Aneta Hasa-Knihy vyžrebovali: Mária Naczk z Frid- ce, Natália Tynusová a Aneta Hasa-Knihy vyžrebovali: Mária Naczk z Frid-

Dňa 30. apríla t.r. sa uskutočnila veľká púť do Sanktuária Božieho milosrdenstva v Łagiewnikoch pri Krakove, ktorú zorganizovalo Rádio Lumen pri príležitosti 5. výročia svätorečenia sestry Faustíny. Motto tejto veľkej púte, ktorej sa zúčastnilo 12 000 slovenských veriacich, znelo: *Z Betlehema do Emauz – cez Krakov*. Medzi hosťami nechýbala ani Janka Burianová, generálna konzulka SR v Krakove. Je pozoruhodné, že medzi pútnikmi bolo veľké množstvo mladých ľudí, ktorí vnesli do putovania veľa radosti a nádeje.

Program sa začal o 10. hodine privítaním pútnikov a modlitbou sväteho ruženca, po ktorom nasledovala slávnostná sv. omša. Prišlo sem také veľké množstvo veriacich, že sa ani do sanktuária nezmestili, preto veľa ľudí stálo vonku pred vchodmi. Sv. omšu celebroval banskobystrický biskup Rudolf Baláž spolu s košickým pomocným biskupom Stanislavom Stolárikom, krakovským pomocným biskupom Janom Zajácom a mnohými slovenskými kňazmi, ktorí tu pricestovali spolu so svojimi farníkmi. V kázni otec biskup St. Stolárik podčiarkol význam Eucharistie ako daru Božieho milosrdenstva a pripomenul posledné posolstvo pápeža Jána Pavla II. adresované veriacim k nedeli Božieho milosrdenstva práve na tom pútnickom mieste. Nakoniec vyzval veriacich, aby neodmietali, ale prijali Milosrdenstvo Boha,

Sv. omša v Łagiewnikoch

Slovenskí pútnici v Krakove

ktorý nás nekonečne miluje. Na záver sv. omše bola adorácia Najsvätejšej svatosti oltárnej spojená so zasvätením sa Božiemu milosrdenstvu.

Po omši nasledovalo krátke osobné voľno, počas ktorého mohli veriaci navštíviť hrob sv. Faustíny a pozrieť si panorámu Krakova z veže sanktuária.

Popoludní sa začala druhá časť programu, v ktorej vysielací tím Rádia Lumen predstavil reláciu o Božom milosrdenstve. Po nej nasledovala pred-

náška sestry Clarety, ktorá poukázala na význam milosrdenstva Ježiša pre nás a našu vieri a upozornila na milosti získavané modlitbou a zasvätením sa Božiemu milosrdenstvu. Jej prednášku zavŕšila ružencová modlitba k Božiemu milosrdenstvu. Po jej skončení dostali ešte slovenskí pútnici od otca biskupa St. Stolárika biskupske požehnanie, aby sa takto naplnení Božím milosrdenstvom vrátili k svojim blízkym.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Na chóre

Takýto obrázok počas jarných prác je už zriedkavosťou

Spoločný záber na pamiatku púte do Levoče

Krempachy '2005

3.-16. 4. – 11 krempašských žiakov z 5. triedy a 13 žiakov z 3. a 4. triedy z Novej Belej sa zúčastnili školy v prírode v Detvianskej Hute na Slovensku, kde ich sprevádzali učitelia Dominik Surma a Žofia Chalupková. Program dvojtýždňového pobytu našich žiakov na Slovensku bol veľmi bohatý. Medziiným mali možnosť zdokonaliť si znalosť slovenského jazyka, spoznať minulosť i súčasnosť Slovenska, zúčastniť sa niekoľkých exkurzí, nadviazať kontakty a priateľské vzťahy s inými žiakmi a pod.

17. 4. – Miestne skupiny Spolku Slovákov v Poľsku zo Spiša a Oravy za spoluúčasti Konzulátu SR v Krakove usporiadali pri príležitosti Roku eucharistie púť do Levoče, ktorej sa zúčastnilo

Zúčastnili sa slávnostnej sv. omše v Bazilike Panny Márie na Levočskej hore, ktorú celebroval spišský pomocný biskup Mons. Andrej Imrich a sledovali zaujímavý program, v tom o.i. krásny spev miestneho zboru, koncert dychového orchestra a pod.

Apríl – máj 2005. Vďaka peknému počasiu krempašskí rolníci mohli zrýchliť jarné poľnohospodárske práce, ktoré boli oneskorené pre dlhšiu zimu. Na prelome apríla a mája prehnali valasi cez Krempachy na jurgovské hole v Durštíne veľké stádo oviec, kde ich budú pásť až do neškorej jesene. Domov sa vrátia až na sv. Michala.

29. 4. – Na výročnej schôdzi miestneho streleckého klubu v Krempachoch

Na strelnici

e-mail: zivot@tsp.org.pl

vyše dvesto krajanov. Bolo medzi nimi aj 35 krajanov z Krempáčov.

zvolili nový výbor v zložení: Valent Petrášek – predseda, Jozef Tazík – podpredseda, Emanuel Brižek – tajomník a František Lukáš – pokladník. Počas schôdze prerokovali zhromaždení také otázky ako členské, dokončenie výstavby streleckého štadióna, strelecký výcvik mládeže medziiným z krempašského gymnázia a ďalšie.

1. 5. – Členovia Dobrovoľného požiarneho zboru v Krempachoch oslavili 120. výročie svojho vzniku a nepretržitej činnosti. Pri tejto príležitosti sa v miestnom kostole sv. Martina konala slávnostná sv. omša, obetovaná za všetkých požiarníkov. Po omši predviedol zbor na námestí pri kostole slávnostnú prehliadku a ukážkový výcvik, ku ktorému prihralval „fajermanom“ miestny dychový orchester, ktorý pôsobí práve pri požiarnej zobre.

Text a foto: FRANTIŠEK PACIGA

Cestou na salaš

ZLOŽITÁ ŽIVOTNÁ PÚŤ

Život je plný nečakaných zatáčok, za ktorími nevedno, čo nám osud nesie. Je to púť do neznáma, ktorú podnikáme každý deň, a nikto z nás netuší, čo ho čaká za rohom ulice. Až keď prejde veľa rokov a obzrieme sa späť, môžeme zhodnotiť svoju životnú púť. Takto príležitosťou prehodnotiť svoju životnú cestu bolo pre Hildu a Vincenta Krempaských 50. výročie sobáša.

Vincent Krempaský sa narodil 9. februára 1928. Jeho rodičia, Žofia (rod. Froncová) a Jozef Krempaský, boli Slováci a toto povedomie upevňovali aj vo svojich detoch. Ich rodina bola početná a Vincent bol šiestym z jedenástich detí. Rodičia žili v Jezersku na Slovensku. Otec pochádzal z tejto obce a bol hájnikom. V roku 1916 si zobrajal za manželku Žofiu Froncovú z Nedece, ktorá sa tiež usadila v Jezersku. Správcovia nedekého panstva však v roku 1918 poslali Vincentovho otca do horárne na „Kotelnicnom“ v Nižných Lapšoch, kde pôsobil viac rokov ako hájnik. Vincent sa teda narodil v hájovni, kde strávil aj svoje detstvo. Otec ho učil láske k prírode a zvieratám. Malý Vincent mal veľmi rád potulky po okolitých lesoch a pozorovanie zvierat. Keď podrástol, začal navštěvoval základnú školu v Nižných Lapšoch. V roku 1938, tesne pred

... a počas svadby pred polstoročím

Manželia Hilda a Vincent Krempaskovci v deň jubilea...

druhou svetovou vojnou, preradili Vincentovho otca do horárne v Nedeci, preto aj Vincent musel prejsť do nedeckej školy, kde sa učil po slovensky. Jeho otec si v Nedeci kúpil pozemok a začal na ňom stavať dom. Stavba pomaly napredovala a pomáhal pri nej aj mladý Vicent. Do nového domu sa rodina Krempaských nastahovala už v roku 1940. Bol to pre nich veľký sviatok a radosť, že majú konečne svoje vlastné bývanie.

Po absolvovaní školy Vicent pomáhal doma, ale občas si šiel aj privyrobiť.

Vojna je pre mladého človeka ľahko pochopiteľná skutočnosť. Vincent však pevne veril, že keď príde konečne vytúžený mier a stíchnu delá, zavíta aj do jeho života nová nádej. Avšak povojnové roky ho prekvapili niečim úplne iným. Ledva sa vysporiadali s novým poriadkom, ktorý úrady začali zavádzat, začalo sa prenasledovanie, pred ktorým sa bránili a chránili, ako len vedeli. Povojnové roky boli veľmi ľahké pre našich krajanov, ktorých sa úrady snažili zastrašiť a odnárodníť. Takto bolo aj u Krempaských. Z toho dôvodu odišiel Vincent na Slovensko. Mal vtedy len sedemnásť rokov. Zamestnal sa v továrnii Sklo Union v Tepliciach v Čechách. Pracoval tam ako robotník, ale stále túžil po domove, aj keď vedel, že by tam neboli v bezpečí. Dôkada svojej usilovnosti a schopnostiam pomaly postupoval, takže pred odchodom do dôchodku pracoval už ako kontrolór výroby. V tom istom podniku pracovala ako účtovníčka istá Hilda Friedrichová, do ktorej sa Vincent zaľúbil. Aj Hilda opätovala jeho city, preto sa 16. apríla 1955 rozhodli uzavrieť manželstvo. Svadbu mali v Tepliciach.

Hilda sa narodila 9. októbra 1935 v rodine Jany (rod. Kružkovskej) a Gustava Friedrichovcov. Jej otec mal nemecký pôvod. Hilda ho ani dobre nestihla poznať, keďže odišiel na front, kde aj zahynul. Poslednú správu od neho dostali z Poznane krátko pred koncom druhej svetovej vojny.

Hilda mala dvoch bratov - Jána a Herboola, sestru Brigidu a nevlastnú sestru Janu, pretože sa jej matka opäť vydala za jedného z našich krajanov z Falštína Štefana Jašonteka. Po vojne mnohí krajania zo Spiša pracovali v továrnach Sklo Union, takže aj mladá Hilda poznala prostredie, z ktorého si neskôr zvolila svojho manžela.

Spoločný život

Hilda a Vincent sa nastáhovali do spoločného bytu v Tepliciach a ďalej pracovali v tom istom podniku až do dôchodku. Popri práci sa venovali výchove dcéry Květoslavky. Častokrát prichádzali aj do rodnej Nedece, kde sa stretávali s rodičmi a súrodencami. Pre Vincenta to boli vytužené chvíle, kedy aspoň nakrátko mohol byť doma, ktorý musel zanechať. Cudzina sa mu stala druhým domovom a poskytla šťastie. O niečo neskôr sa v Teplici usadili aj Vincentovi dvaja bratia František a Štefan. Taktiež pracovali v továrnach na výrobu skla. Ostatní Vincentovi súrodenci bývali blízko seba. Najstarší brat Jozef však väčne ochorel a zomrel, keď mal len štrnásť rokov. Anton býval v Spišskej Starnej Vsi, Jozef a Vendelín v Nedeci. Sestry Agneša, Helena, Žofia sa usadili v rodnej obci. Posledná z nich, Žofia Bočačíková, sa sobášila v tom istom roku ako Vincent, lenže v Nedeci.

Aj keď krajan Krempaský odišiel z rodnej obce, vždy sa zaujímal o krajanské dianie v nej. Je dlhoročným čitateľom Života, ktorý - ako sme sa dozvedeli - je pre neho dôležitým prameňom informácií o krajanoch, kultúrnym a spoločenskom dianí na Spiši a Orave. Jeho prostredníctvom sa často dozvedal aj o osude svojich známych.

Jubilantom Hilde a Vincentovi Krempaským prajeme veľa zdravia, rodinnej pochy a čo najviac príležitostí k návštavám v Nedeci. K týmto želaniam sa pripájajú aj súrodenci a rodina z Nedece.

Text: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ
Foto: archív rod. Krempaských

MARŠALEK SENÁTU PR NEHOVORÍ PRAVDU

V súvislosti s marcovou návštavou maršalka Senátu PR Longina Pastusia-ka na Slovensku uverejnil Internetový denník PAP správu Anity Sobczakovej a Darka Wieczorka pod názvom *Maršalek Pastusiak začal návštevu na Slovensku*, ktorá obsahuje množstvo falošných informácií, najmä keďže sa dotýkajú Spolku Slovákov v Poľsku.

Zo správy sa medziiným dozvedáme, že maršalek L. Pastusiak začal svoju návštavu stretnutím v Poľskom inštitúte so zástupcami Poliakov žijúcich na Slovensku, ktorých je vrahokok 5 tisíc, a nahováral ich, aby žiadali od slovenských orgánov väčšiu podporu pre svoje ciele. Napr. na ich sťažnosť, že Poľský klub v Bratislave, založený v januári 1994, nemá svoje sídlo, povedal: - Nabádam vás, aby sa nové orgány klubu, ktoré majú byť o mesiac zvolené na kongrese, venovali otázke sídla. V tomto kontexte tiež zdôraznil, že Spolok Slovákov v Poľsku dostał veľký dom v Krakove.

V súvislosti s tým musíme konštatovať, že maršalek L. Pastusiak je nedoinformovaný alebo vôbec má zlé informácie, keďže spomínaný dom náš Spolok od nikoho nedostal, ale ho kúpil. Kúpil ho čiastočne za peniaze z rozpočtu, určené práve na kúpu tohto domu, a čiastočne za vlastné prostriedky. Navyše to bol starý dom v dezlátnom stave, ktorý predtým, než ho Spolok začal využívať ako svoje sídlo, musel podrobniť generálnej oprave.

V správe sa tiež uvádzá, že na Slovensku žije ok. 5 tis. Poliakov. Ani by sme proti tomu nič nenamietali, keby to bola pravda. V sčítaní ľudu z 3. marca 1991 však polskú národnosť uviedlo len 2969

obyvateľov, čo je podstatne menej. Obrovská väčšina z nich nie sú občanmi Slovenskej republiky, naopak, majú poľské štátne občianstvo. Na Slovensko prišli z osobných dôvodov, napr. našli si v SR zamestnanie alebo sa tam ocitli z dôvodu vydaja buď ženby a pod. V ich pripade prakticky ani nemožno hovoriť o poľskej národnostnej menšine na Slovensku. Nemožno ich teda ani porovnať so slovenskou národnostnou menšinou v Poľsku, ktorú tvorí autochotne slovenské obyvateľstvo žijúce na Spiši a Orave, ktoré sa v Poľsku ocitlo v dôsledku hraničných zmien na základe rozhodnutí cudzích veľmocí v júli 1920.

Nie je pravdivá ani konštatácia v spomínamej správe, že mesačník Poliakov žijúcich na Slovensku *Monitor Polonijny* dostáva skoro desaťkrát menšiu dotáciu ako časopis slovenskej menšiny v Poľsku. Je súčasťou, že dotácia na Život je asi sedemkrát vyššia ako na Monitor Polonijny, lenže Život má takmer šesťkrát väčší náklad, trikrát väčší objem a navyše je celý tlačený vo farbe, kym spomínaný Monitor Polonijny je čiernobiely a len obálku a stredné strany má viacfarebné.

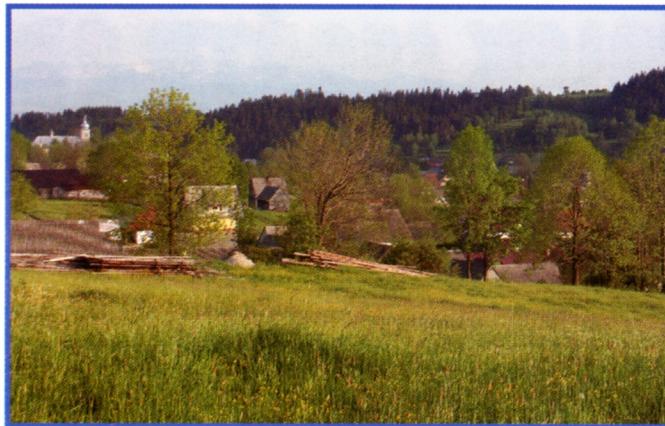
Aj keď chápeme potreby poľských obyvateľov žijúcich na Slovensku, nemôžeme súhlasiť s konštatáciemi maršalka senátu L. Pastusiaka týkajúcimi sa slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, tým viac, že sú nepravdivé, skresľujú skutočnosť a ukazujú v krivom zrkadle nás i Slovensko. Preto ani nevedno, čomu mali slúžiť výpovede tohto poľského politika

Sprac. JÁN ŠPERNOGA

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto názvom nadálej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojil krajan Bronislav KNAPČÍK z Mikołowa sumou 633 zlôtých, ktorý svoj príspevok venoval na kultúrnu činnosť MS SSP v Sliezsku. Srdečne ďakujeme.

Ktokolvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A. III/O Kraków, 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972.

Pohľad na Hornú Zubricu

Posledné drevenice v obci

DEDINKA POD BABOU HOROU

Horná Zubrica je malebná dedinka, ktorá sa tiahne údolím potoka Zubrica a Solavka medzi Babou horou a Policou. Je to najsevernejšie položená oravská obec. Vznikla začiatkom 17. storočia. Farnosť v tejto obci bola založená v roku 1787. Terajší murovaný kostol Michala archanjela pochádza z roku 1841. Štachtická rodina Moniakovcov tu zanechala po sebe prekrásnu pamiatku - zemiansky rodový dom. Stal sa základom dnešného Oravského etnografického parku, v ktorom sú zhromaždené najcennejšie pamiatky oravského stavebníctva. Je tiež strediskom regionálnej ľudovej kultúry. Zubrica je zároveň známym strediskom drevovýroby a stolárskych dielní.

HLAVNÝ OLTÁR V KOSTOLE SV. ANTONA

Ako bolo a ako bude?

Kvôli presnejším informáciám o Hornej Zubrici som si zašiel za ríctárom Janom Wdówkom, ktorý zastáva túto funkciu už niekoľko rokov. Zaujímali ma predovšetkým investície a aktivity obce približne za posledné dva roky a plány do budúcnosti na najbližší rok.

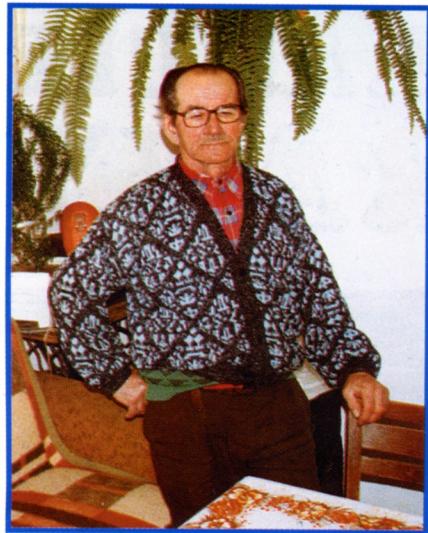
Ako som sa dozvedel, najväčšou a najdôležitejšou investíciou pre Hornú Zubricu v poslednom čase bola výstavba kanalizácie a čističky. Všetky práce boli podelené medzi Hornú a Dolnú Zubricu, pretože obidve tieto dedinky spojili vlastné sily a spolu sa pustili do tak náročného projektu. Podľa pôvodných plánov sa výstavba už skončila. Medzičasom si však niektorí postavili nové

domy, preto je potrebné projekt doplniť. Mal by byť dokončený už v tomto roku. Vďaka tomu by sa aj nové domy mohli pripojiť do obecnej kanalizácie.

Ako všade na svete, aj Horná Zubrica má svoje plány, ktoré by chcela uskutočniť v najbližšej budúcnosti. Medzi ne patrí napr. výstavba chodníkov, na ktoré však musia tento rok ušetriť nejaké peniaze. Všetko je však otázne vzhľadom na to, že kanalizácia pohltila skoro všetky obecné finančie. Popri tom by ešte chceli opraviť pouličné osvetlenie a súčasne vymeniť žiarovky na energicky úsporné. Navyše veľa domácností nie je ešte pripojených na obecný vodovod. Ako vidieť, plánov je veľa. Dúfajme teda, že sa nájdú aj potrebné financie, vďaka ktorým sa budú môcť

Obnovená požiarna zbrojnica

Predsedca MS Michal Sołava

aj uskutočniť. Pri tom nemožno zabúdať ani na poľné cesty, ktorých oprava každoročne pohltí značné množstvo obecných peňazí.

Opravu by si vyžadovali aj miestne komunikácie, ktoré sú v dezlátnom stave. Ako som sa od richtára dozvedel, spôsobili to predovšetkým nákladné autá prevážajúce nadmerné množstvo dreva po vlaňajšej vichriči, ktorá postihla túto oblasť. Podľa dostupných informácií Správa ciest plánuje na tento rok opravu troch mostov v obci.

Dobrovoľný požiarny zbor

oslávili včeraj 75. výročie od svojho vzniku. Spočiatku bolo len pári dobrovoľníkov, ktorí založili tento zbor, a dnes už majú 35 členov a v mládežníckom oddiele 12 členov. Predsedom zboru je Stanislav Chmura a náčelníkom Jozef Glusák. Každoročne sa zúčastňujú požiarnickej súťaže v Jablonke, na ktorej pravidelne obsadzujú popredné miesta. Mládežnícky oddiel už niekoľko rokov za sebou túto súťaž vyhral. Aktuálne hasičský zbor v Hornej Zubrici vlastní 2 autá. Jedno z nich však patrí už skôr do múzea ako na záchranné akcie, preto by ho chceli už tento rok vyradiť z prevádzky a kúpiť nový voz, ktorý by bol plne vybavený aj pre dopravné záchranné akcie. Takýmto spôsobom by popri Jablonke vznikla na Orave ešte jedna požiarna jednot-

ka, ktorá by mohla zachraňovať ľudí pri dopravných nehodách. Včeraj sa Hornozubričania zúčastnili hasenia dvanásťich požiarov v obci a okolí. Okrem toho majú dvakrát v roku povinné cvičenia – tzv. manévre.

Rok 2001 patril medzi tie úspešnejšie, pretože získali nový voz a kúpili štandardu, ktoré slávnostne posvätili. Za posledné roky sa zmenila na nepoznanie aj hasičská zbrojnica, pretože ju prestavali a prisporieli na väčšie podujatia. Vznikla veľká sála, plne vybavili kuchyňu a našlo sa aj miesto pre výťah. Vďaka tomu budú môcť Hornozubričania organizovať v zbrojnici svadby, kary, veselice a pod. Tento rok by chceli vymeniť ešte okná a tým by sa asi celá prestavba skončila. Pri požiarom zbere v Hornej Zubrici funguje aj dychovka, ktorá má 35 členov. Je to najväčší dychový orchester na hornej Orave. Jej kapelníkom je Stanislav Kovalczyk.

Raj pre turistov

Vďaka prekrásnemu okoliu je Horná Zubrica ako stvorená pre turistický ruch. Môžeme povedať, že si to všimlo aj niekoľko miestnych obyvateľov, ktorí začali zriaďovať agroturistické hospodárstva. Rozvíja sa tu hlavne letná turistika, pretože cieľom väčšiny turistov, ktorí zabladlia do Hornej Zubrice, je skoro vždy Babia hora, ktorá sa majestátne vypína nad obcou. Priamo z Hornej Zubrice vede po zelenej značke turistický chodník na sedlo Kroviarky, odkiaľ po červenej vydeme až na Babiu horu. Tí pohodlnejší sa do sedla môžu vyviezť autom alebo autobusom. Ako som sa mohol sám presvedčiť počas prvého májového víkendu, Babia hora pritahuje množstvo turistov, ktorí plní sily chcú dobyť jej vrchol.

Druhou veľkou turistickou atrakciou je skansen. Sú tu zhromaždené poklady hornooravského stavebníctva. Najcennejšou stavbou je zemianska kúria rodiny Moniakovcov zo 17. storočia. Ak niekto preferuje cykloturistiku, Horná Zubrica je pre neho ako stvorená. Cestou Rajštag sa ponad Malú a Veľkú Lipnicu dostaneme až na slovenskú hranicu.

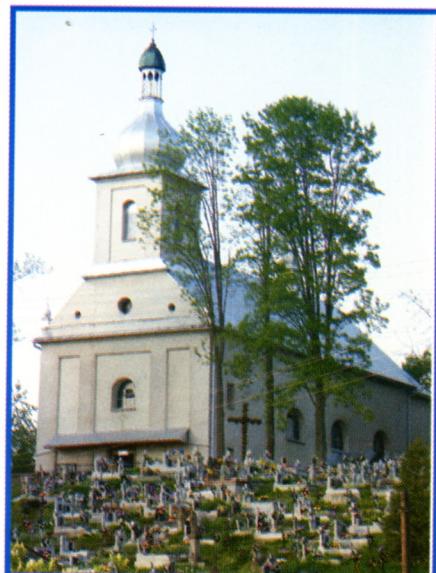
V Hornej Zubrici by turisti nemali mať problém s ubytovaním, pretože tu vzniklo v posledných rokoch niekoľko penziónov a agroturistických hospodárstiev. Ako mi povedal jeden z majiteľov, - turistov tu nie je málo, blavne v lete. Prichádzajú sem radi, lebo tu nachádzajú panenskú prírodu. Pritahuje ich Babia hora, veľké množstvo húb, ktoré tu rastú počas letnej sezóny. A je tu ticho a pokoj, ktoré sa už nedajú nájsť vo väčších turistických centrach.

Krajania

Z tejto malebnej obce akoby sa krajania pomalinky vytrácali. Tí starší od nás odchádzajú a mladší chýbajú, aj keď občas zasvetia nejaká tá mladá iskierka, ktorá vleje nádej do srdca krajana. Predsedom MS je Michal Sołava a v jeho dome sa nachádza aj miestna klubovňa. Ako som sa od neho dozvedel, aby sa tu niečo urobilo, potrebujú podporu. Inak to bude len horšie. Podobne sa vyjadrujú k situácii aj iní krajania. V tomto školskom roku niektoré matky prihlásili svoje deti na slovenský jazyk, ale nevedno z akej príčiny a možno pre istý nátlak vedenia školy - sa opäť nezačal vyučovať v tunajšej škole. Dúfajme, že tento rok už tak nebude a v školských laviciach v Hornej Zubrici sa opäť rozozvučí lúbezná slovenčina.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Kostol sv. Michala

TURISTICKÉ ATRAKCIE HORNEJ ORAVY

Horná Orava, najsevernejšia časť oravskej kotliny, ktorá leží pri brehoch Čiernej Oravy a jej prítokov, patrí medzi najkrajšie miesta v Poľsku, ktoré však doteraz neobjavilo veľa turistov. Možno aj vďaka tomu sa tu zachovala malebná príroda nenarušená vplyvom človeka. Tiché prostredie, svieži vzduch, milí ľudia, ktorí sú ďaleko známi svojou pohostinnosťou, predurčujú toto miesto ako raj pre turistov. Výborné podmienky sú tu nielen pre turistiku, ale aj pre cyklistiku. Niečo pre seba si tu nájdú aj tí, čo sa chcú uvoľniť a pokojne poprechádzať malebnou krajinou. Okrem toho táto prihraničná oblasť láka nielen domácich turistov, ale aj Slovákov, hlavne v stredu, kedy sa v Jablonke konajú tradičné trhy. Ako som si všimol, tento región má nižšie ceny nielen v porovnaní so Slovenskom, ale aj s niektorými regiónmi Poľska.

Križová cesta s dvojjazyčnými nápismi v kostolíku sv. J. Krstiteľa v Jablonke

P. Ježiš poprvýkrát padá pod križom.

Výjav Križovej cesty v Chyžnom so slovenským nápisom

Okrem toho sa tu nachádzajú aj známe dielne na spracovanie dreva. Pomaly sa rozvíja aj sieť obchodov, ktoré ponúkajú tovar rôzneho druhu. Jedine, čo na hornej Orave skoro všade chýba, sú pohostinstvá, v ktorých by si unavený turista mohol v pokoji sadnúť, niečo dobré zjesť a trochu si oddýchnuť.

Jablonka

Putovanie po hornej Orave začneme v Jablonke, ktorá je centrom tohto regiónu. Môžeme tu prcestovať autobusmi s Krakova, Nowego Targu či Rabky ako aj zo Slovenska z Trstenej alebo Dolného Kubína. Obec sa nachádza na dôležitej ceste spájajúcej Slovensko a Poľsko. Odtiaľto sa znova môžeme ľahko dostať do každého zákutia hornej Oravy. Je tu gminný úrad, ku ktorému patrí viac ako polovica hornooravských dediniek, centrum kultúry a športu, komisariát polície a iné dôležité úrady. Preto ju môžeme spoločne nazvať stolicou hornej Oravy.

Je to veľmi stará osada, lebo prvá písomná zmienka o Jablonke pochádza z roku 1368. Názov obce pochádza od priezviska prvého jablonského richtára Sebastiána Jablonovského.

Pohľad na Pekelník s kostolom v strede

Medzi najznámejšie kultúrne pamiatky v Jablonke patrí kostol Premenia Pána, postavený na kopci nad cintorínom na severnom okraji obce v rokoch 1802 – 1817 v štýle spájajúcim v sebe barok a klasicizmus, ktorý sa inak nazýva aj jozefínskym štýlom. Hlavný oltár je v štýle eklektickom a pochádza zo začiatku 20. storočia. Po oboch stranách oltára sa nachádzajú sochy slovanských vierozvestcov sv. Cyrila a sv. Metoda. V samej Jablonke môžeme nájsť ešte niekoľko pôvodných oravských dreveníc s tzv. výškou a pri ceste smerom na Lipnicu aj drevenú zvonici – pamiatky po tradičnej drevenej oravskej architektúre.

Orava ako taká je známa množstvom malých kaplniek, krížov a sôch svätých, ktoré sú roztrúsené popri cestách a križovatkách, na poliach a kopcoch. Aj v jablonskom chotári je ich niekolko. K najpozoruhodnejším patrí iste kostolík alebo väčšia kaplnka sv. Jána Krstiteľa z 19. stor., v ktorom je zaujímavá krížová cesta so slovenskými a maďarskými nápismi. Sv. Ján Nepomucký má v Jablonke až dve sochy. K nemu sa ľudia utiekali predovšetkým počas povodní. Jedna, skromnejšia, vyrobená v roku 1809, sa nachádza nad potokom Červená voda a druhá, staršia a aj viac zdobená z roku 1752 stojí na križovatke smerom na Zubrincu, kam bola prenesená znad potoka. Pri kostole sa nachádza socha Neapoškvreneného počatia Panny Márie z roku 1809. Vyrobená bola v Bielom Potoku na Slovensku. Za kostolom na Machajovej rali stojí veľmi cenná socha Premenia Pána z roku 1762. Je to zriedkavá tematika v oravskom sochárstve. Taktiež pochádza z dielne majstrov z Bieleho Potoka. Ten istý pôvod má aj socha Madony z dieľa

– Kráľovnej neba a zeme z roku 1753. Stojí opodiaľ filiálneho kostola na sídlisku Bory. Nemôžeme nespoľahliať ani cintorínsky kamenný kríž z roku 1908, ktorý taktiež vyrobili bielopotockí majstrieri, ako aj náhrobok oravského dekana Štefana Pirončáka.

Cez Jablonku prechádza aj známa soľná cesta spájajúca voľakedy Wieliczku s Rakúsko-Uhorskou. Je to pekná trasa pre obdivovateľov cykloturistiky. Kedže sa tiahne trochu vyššie ako hlavná cesta, v určitých úsekoch nám ponúka prekrásny výhľad na panorámu Tatier a Babej hory. Zaujímavosťou je už spomínaný potok Červená voda. Preteká oblasťou rašelinísk, vďaka čomu je jeho voda sfarbená do hnedečervena. Z centra Jablonky vychádza tiež zelená turistická značka, ktorá zdatnejších turistov dovedie cez Malú a Veľkú Lipnicu až na Babiu horu.

Jablonka patrí medzi obce s najrozvinutejšou sieťou obchodov, barov a pohostinstiev na hornej Orave. Nachádzajú sa predovšetkým v centre a prihlavnej ceste Smerom na Chyžné sa asi 3 km od hlavnej cesty nachádza salaš, kde sa turisti môžu pohodiť a si kúpiť výrobky z ovčieho mlieka. Jablonka je známa aj vďaka tradičným trhom, ktoré sa tu konajú každú stredu. Dá sa tu zohnať naozaj všeličo – náradie, priemyselné a umelecké výrobky, ale aj dobytok. Najviac kupujúcich prichádza zo Slovenka, vďaka čomu tento jarmok je asi miestom, kde sa najlepšie rozvíja slovenský jazyk. Ked ide o ubytovacie zariadenia, tých v Jablonke nie je veľa, ale ako som sa už aj sám mohol presvedčiť, miesto na ubytovanie sa dá vždy nájsť.

Kostol sv. Rozálie v Podsklí

Chyžné

Ďalšou zastávkou v našom putovaní za zaujímavosťami hornej Oravy je Chyžné. Vzniklo začiatkom 17. storočia a patrilo medzi najbohatšie oravské obce. Odpojením hornej Oravy od bývalého Česko-Slovenska vznikol v Chyžnom medzinárodný hraničný priečod.

V kostole, ktorý zostal vybudovaný v roku 1903 v novorománskom štýle, sa nachádza vzácna plastika sv. Anny a na stenách a strope sa zachovala zaujímavá ornamentálna maľba. Za zmienku stojia aj výjavky Krížovej cesty so slovenskými nápismi. Farnosť patrí reholi Karmelitánov. V starej fare pri kostole zriadil bývalý farár regionálne múzeum. Môžeme tu nájsť zbierku krojov, úžitkových predmetov a predmetov náboženského kultu. V osade Bugaj nad potokom Jelešňa sa nachádza starý vodný mlyn, ktorý pretrval do dnešných čias, aj keď sa už nepoužíva. Na západnej strane Chyžného pri ceste smerom k jazeru stojí stará zvonica, ktorá dodnes slúži. V obci môžeme nájsť ešte niekoľko drevených domčekov postavených v starom oravskom štýle.

Podobne ako Jablonka aj Chyžné má veľké množstvo malých sôch popri cestách. Väčšina z nich pochádza z dielne bielopotockých majstrov. Pri kostole stojí sv. Ján Nepomucký z roku 1823. Ďalej od kostola pri ceste sa nachádza socha sv. Floriána, patróna požiarnikov, vyrobená v roku 1800. Na Kružlakovej rali popri ceste nájdeme sochu Ježiša z roku 1761. Ešte ďalej, na dolnom konci dediny stojí socha predstavujúca korunováciu Panny Márie z roku 1866. Smerom na Trstenú pri hlavnej ceste stojí socha Nepoškvrneného počatia Panny Márie.

Na východnej strane obce zaujímavú scenériu okolia vytvorili rašeliniská, ktoré sa v tejto časti Európy vyskytujú veľmi zriedkavo. Na druhej, západnej strane je znova umelá vodná nádrž Oravská priehrada, vďaka ktorej sa tu usídlilo veľké množstvo vtákov a vyrástli tu nové druhy rastlín charakteristické pre mokrade a bahenný terén. Ak by sme sa chceli v Chyžnom ubytovať, svoje služby ponúka motorest Chyžbet aj reštaurácia, bar, kaviareň a banka.

Pekelník

Ďalšou zastávkou na našej ceste po hornej Orave je Pekelník. Obec bola založena v roku 1588. Leží na hranici kotlín Oravskej a Novotarskej. Murovaný kostol z roku 1878 sa nachádza na kopci pri ceste do Podsklia. Môžeme v ňom nájsť neobarokový obraz a vitráž s motívom sv. Jakuba apoštola.

V obci sa taktiež nachádzajú dve sochy Sedembolestnej Panny Márie. Obidve pochádzajú od majstrov z Bieleho potoka. Prvá z roku 1844 stojí na Rokickej rali smerom na Jablonku a druhá, vyrobená v roku 1824, na rázcestí do Podsklia a Zaľuczneho. Na Bryjovej rali nájdeme sochu zobrazujúcu krst v Jordáne zo začiatku 19. storočia. Z ubytovaním by sme však mali v tejto obci problém, pretože tu nenájdeme žiadne agroturistické hospodárstvo. Zaujímavosťou Pekelníka sú rozsiahle rašeliniská (v tom najmä tzv. Torfová steňa), kde miestni obyvatelia dlhé roky ťažili rašelinu na vykurovanie svojich domov.

Podsklie

Z Pekelníka sme sa vybrali ďalej na sever do Podsklia, dedinky, ktorá leží pri pramene Bukovinského potoka v prekrásnej dolinke uprostred lesov. Obec bola založená v roku 1588. Za pozornosť tu stojí kostol sv. Rozálie postavený v roku 1787 a rozšírený do dnešných rozmerov v roku 1803. Kostol je bohatohodobený v podhalskom štýle. Obyvateľia tu postavili ešte dve sochy sv. Jána Nepomuckého, vyrobené v roku 1832. Jedna z nich stojí na cintoríne pri kostole a druhá na rali Jendrašákovka. Podobne ako aj v Pekelníku, aj v Podsklí by sme mali problém nájsť nejaké agroturistické hospodárstvo ponúkajúce nocľah a niečo k tomu.

Skoro celou dedinkou sa tiahne žltá turistická značka, ktorá má svoj začiatok nad Bukovinou - Sídliskom a tiahne sa okolo Pavúkovho vrchu cez Danielky a Oravku až do Dolnej Zubrice. Toto okolie je akoby predurčené nielen pre pešiu turistiku, ale aj pre cykloturistiku. Je tu niekoľko cyklistických trás, ktoré spájajú Podsklie z Podvíkom, Danielkami, Bukovinou - Sídliskom, Oravkou a Jablonkou.

MARIÁN SMONDEK

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

HORNÁ KEDYSI

Horná Nitra je jednou z najkrajších dolín na Slovensku. Je to kotlina obkľúčená horami. Z východnej strany je to pohorie Vtáčnik a Žiar, od juhu Tribeč, zo západnej strany Rokošská vrchovina, ktorá je súčasťou Strážovských vrchov, a zo severu Malá Fatra, v ktorej pramení aj rieka Nitra. Je tu množstvo lesov, niekoľko termálnych prameňov, Bojnicky zámok považovaný za jeden z najkrajších zámkov na Slovensku, najstaršia zoologická záhrada na Slovensku, Bojnicksé kúpele, niekoľko hradných vrchov s pozostatkami dávnych významných hradov – to všetko skrásuje Hornonitriansku kotlinu a väbi do nej turistov. Pri putovaní môžeme natrafiť aj na niekoľko malých jaskyň, v ktorých sa našli pamiatky po pravekých kultúrach. Nájdeme tu množstvo turistických chodníkov a cyklistických trás, vďaka ktorým budeme môcť ešte lepšie vychutnať prírodné krásy a pristaviť sa, kde budeme len chcieť.

Z história

Na Hornej Nitre môžeme nájsť niekoľko nálezísk, ktoré dokazujú, že v tomto regióne existoval život v ďalekej minulosti. Datuje sa, že Hornú Nitru osídliл prachlovek neandertálskeho typu v období 135 000 – 50 000 rokov pred našim letopočtom. Prvá písomná zmienka o tomto regióne vznikla však oveľa neskôr. Pochádza z roku 1113. Dozvedáme sa z nej o majetkoch Zoborského opátstva, ako aj prievidzského a bojnickského hradu. Postupom času však prievidzský hrad zanikol, kým majetok Bojnickského hradu sa pomaly rozširoval. V prvej polovici 13. storočia drevený hrad prebudovali na kamenný. Po tatárskych vpádoch tratia svoj význam okolité drevene hrady (Vyšehradné, Oslany, Vestenice) a postupne zanikajú. Bojnice získavajú mestské práva v roku 1366. Prievidza dostala mestské práva v roku 1383, vďaka ktorým získala také výsady ako konanie trhov, volba farára a richtára, stavanie mlynov, lov rýb, predaj vý-

NITRA A DNES

robkov, vyberanie mýta a ochrana kráľovnej, ale napriek tomu sa jej nedarí vymániť spod závislosti Bojnického hradného panstva. Prvým istým majiteľom Bojnického hradu bol Matúš Čák. Bolo to začiatkom 14. storočia.

Další rozvoj Hornej Nitry sa niesol v znamení mocenských bojov, preto sa majitelia okolitých hradov a kaštieľov veľmi často menili. Bojnice ako také sa stali významným letoviskom kráľa Mateja. Z tohto obdobia pochádza aj legenda o Lipe kráľa Mateja, ktorá rastie pred vchodom do zámku, pod ktorou vraj trávíl veľa času. V Prievidzi už v tom čase má svoj kláštor aj rád Karmelitánov. Podľa dostupných informácií sa nachádzal na mieste starého hradiska nad Prievidzou. V tomto čase už existuje aj hrad Sivý kameň, ktorý sa nachádza asi 10 km na juh od Bojníc na úpäti pohoria Vtáčnik. Počas tureckých vpádov do Uhorska sa Horná Nitra stala významnou oblasťou z hľadiska svojho položenia, keďže tadiaľ viedla obchodná cesta z Viedne do Sedmohradská.

V 16. storočí prichádza na Slovensko reformácia, čím aj pre Hornú Nitu

Pohľad na Bojnický zámok

nastali fažké časy náboženských bojov. Zvlášť veľa musel vytrpieť najmä chudobný poddaný ľud. V tom čase vznikla v Prievidzi aj evanjelická škola, na mieste starej karmelitánskej školy. Neskor ako odpoveď na reformáciu grófka Pálffyová povolala do kontrareformácie najprv jezuitov a v roku 1666 aj piaristov. V Prievidzi postavili školu a kostol v barokovom štýle, ktorý patrí medzi najkrajšie barokové stavby v strednej Európe. Piaristi sídlia v Prievidzi do-

dnes. Rod Pálffyovcov získal Bojnický hrad v roku 1645 a vlastnil ho až do roku 1945. Neskôr rozvoj Hornej Nitry sa niesol v znamení postupného spriemyselňovania, hoci tu až do začiatku 20. storočia prevláda poľnohospodárska výroba. Medzitým po požiaroch v 17. storočí pomaly upadá aj hrad Sivý kameň a jeho majitelia – rod Majthényiovcov – sa prestáhovali do Novák.

Hodno ešte spomenúť jednu udalosť, ktorá je v tomto regióne známa. Je to vzbura prievidzských žien v roku 1771, ktorú podnietil prehratý spor mesta s bojnickým hradným panstvom. Ženy sa postavili voči bojnickým hradným pánom a skoro celý mesiac im nedovoili vekočiť do mesta. Občas aj nejakého úradníka zbili. Bola to silná „iskra“, ktorá mohla podnietiť veľkú vzburu proti panovníkom. Ženy však od začiatku do konca bránili len a len odobraté mestské privilégia Prievidze. Preto bol tento boj už vopred prehratý. Skončilo sa pre ženy dosť tvrdo. Hlavné organizátorky boli surovo potrestané – každej z nich vymerali 40 až 60 palíc na dva razy. Nedá sa však povedať, že to bol zbytočný boj, pretože kráľovná Mária Terézia nariadila ešte raz prepracovať všetky záväzky mesta voči hradu a mestu ponechala jarmočné právo, právo volby richtára, právo sľahovania a iné.

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Bojnické kúpele

Otvorenie výstavy

Účastníci vernisáže s gen. konzulkou J. Burianovou
(tretia zľava)...

Ženská duša je tajuplná a dodnes neodhalená. Mužský pohľad do jej hlbín je skôr mierny a láskyplný. Preto je zaujímavé, ako samé ženy vnímajú seba, svoje ego. Pokúsili sa o to členky Umeleckej besedy slovenskej na podnet jedného slovenského historika umenia. Umelkyne sa vydali na púť svojím vnútrom a výsledky svojich pátrania vyjadrili v umeleckých dielach. Aby to však nezostalo len v ich pracovniach, ale sa dostalo aj do pozornosti ďalej verejnosti, pripravili výstavu nazvanú *Taje ženskej duše*. Po prvýkrát bola otvorená v priestoroch Slovenského rozhlasu v Bratislave. Potom bola prezentovaná v Slovenskom inštitúte vo Varšave, odkiaľ sa presťahovala do Galérie slo-

TAJE ŽENSKEJ DUŠE

venského umenia Spolku Slovákov v Krakove, kde sa 22. apríla uskutočnila jej vernisáž. Úvodné slovo predniesol Igor Laciak, ktorý oboznámil zhromaždených s históriou vývinu Umeleckej besedy slovenskej a jej poslaním.

Pripomeňme, že Umelecká beseda slovenská vznikla v roku 1921 v Bratislave z iniciatívy českého maliara J. Jareša. Bol to prejav tvorivých snáh staršej a mladšej generácie výtvarníkov a ich úsilie integrovať a hmotne stimulovať umelcov na Slovensku. Činnosť tohto Spolku bola niekoľkokrát obnovovaná, naposledy v roku 1989. Jeho terajším

predsedom je Zdeno Horecký. V súčasnosti združuje okolo tristo umelcov, o. i. Stanislava Kollárika, Martina Račku, Pavla Sivku, Ondreja Zimku, Jána Smutného, Alojza Drahoša, Mariána Drugadu a ďalších. Členovia spolku sú veľmi aktívni a organizujú mnohé umelecké podujatia, prostredníctvom ktorých prezentujú svoje umelecké diela a oslovujú nimi verejnosť.

V našej galérii vystavovalo svoje práce dvanásť autoriek: Elvíra Antalová, Zuzana Bobovská-Bošková, Ľudmila Cvengošová, Kvetoslava Fulierová, Soňa Herényová-Belanová, Ľudmila Chren-

Rozhovor o umení pri poháriku slovenského vína

Obdivovanie vystavených obrazov

... a študentmi slovakistiky na JU

Vernisáž – príležitosť k priateľským stretnutiam

ková-Hofmanová, Béla Kolčáková, Anna Porubičová, Silvia Sekelová, Jarmila Veľká a Gabriela Verešová, ktorá ako jediná bola prítomná na vernisáži. Pozdravila zhromaždených a odovzdať im pozdrav od ostatných spoluautořík výstavy, ako aj celej Umeleckej besedy slovenskej. Oboznámila krakovských milovníkov umenia so svojimi prácmi a vysvetlila, akou technikou vznikli. Umelkyňa je keramičkou a pracuje s textilom a antikorom. – *Spájam tieto dva druhy materiálov. Táto technika je československým patentom, ktorý bol po prvýkrát uvedený na veľtrhu v roku 1965,* – podotkla G. Verešová. – *Každú vernisáž chápem ako možnosť podakovať sa všetkým, ktorí ma v mojej práci podporovali, teda aj usporiadateľom tejto výstavy. Myslím si však, že každá žena – autorka niektorého z týchto diel – sa musí podakovať najmä svojim najbližším, ktorí ju podporujú v jej tvorbe. Teším sa, že sa naše práce dostanú aj do povedomia milovníkov umenia v Krakove a zároveň dakujem Spolku Slovákov za takúto možnosť.*

Medzi účastníkmi výstavy boli o. i.: generálna konzulka SR v Krakove Janka Burianová, konzul SR v Krakove Marek Lisánsky, podpredseda ÚV SSP a šéfredaktor Života Ján Šternog, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, predseda Poľsko-slovenskej obchodnej komory Piotr Cebulski, predsedca „Cepelie“ v Krakove Jozef Spišiak, prof. Jacek Kajtoch s manželkou, básnik Jacek Lubart Krzysica, Dr. Maryla Pie-

rzová a ďalší milovníci slovenského umenia.

Vystavené diela boli naozaj zaujímavé a príťahovali zrak návštěvníkov. Autorky sa snažili vyjadriť svoje pocit a nálady prameniace z vnútra ich duší. V každom z účastníkov vernisáž vyvolávala iné asociácie a pocity, ktoré sa spájali s inými skúsenosťami či zážit-

kami. Svedčí to o rôznorodosti percepcie vystavených umeleckých diel. Všeobecne možno konštatovať, že výstava sa páčila, aj keď niektoré výjavy viacerých prekvapili. Diskusia o výstave pokračovala pri poháriku slovenského vína, ktoré sa asi nie náhodou volalo Venušino čaro.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Práca Bely Kolčákovej Nebeská brána

K eby som raz večer o desiatej neboli býval trochu unavený a nezabočil do Moksieho lokálu, dvaja najvívavejší zločinci, akí kedy žili pod slinkom, by sa boli ešte stále potíkali po New Yorku a robili neplechu. Teraz v tichosti odpočívajú pod peknými náhrobnými kameňmi, ktoré im dali vyhotoviť ich milované – Lottie Frischová a Pearl McGonniglová.

Sedím u Moksieho, pofajčievam a hľadím na dvoch kriminálnikov oblečených v smokingoch, ako popíjajú za stolom na druhom konci miestnosti. Sú to Rudy Zix a Willie Spigla. Ani jedného z nich nemám v láske. Hned uvidíte, prečo.

Otočil som hlavu práve vtedy, keď dnu vošla nejaká dáma. Kráčala rovno k baru. Bola oblečená v čiernom a vyzerala dosť čudne. Pod očami mala také čierne kruhy, akoby preplakala desať rokov, a aj teraz bola na pokraji hysterického záchvatu.

Porozhliaďala sa po lokáli, až sa pohľadom zastavila pri Zixovi a Spiglovi. Vtedy sa jej rozžiarili oči. Videl som, že pod pazuchou má otvorenú kabelku, a keď prechádzala okolo mňa, pravú ruku strčila dnu a vytiahla revolver. No teda!

Lavou rukou som jej stisol západie. V miestnosti bol hluk a dym, nik si to nevšimol.

- Nože to odlož, sestrička! – povedal som jej. – Čo zamýšľaš s tou búchačkou? Nemáš už aj tak dosť starostí? Upokoj sa, sadni si na minútku a trošku sa napi! Čo by t'a čakalo, keby si tých dvoch zloduchov aj odkráglovala?

Vtlačil som ju na stoličku vedľa seba a revolver vložil do vrecka. Natahla ruku. Potom zavesila hlavu a

rozplakala sa ako decko. Nik to nebral na vedomie. V Moksieho lokáli nebola pláčúca žena raritou.

Zavolal som Moksieho, povedal som mu, aby priniesol dvojitú whisky, a prinútil som ju, aby to vypila. Potom som jej ponúkol cigaretu. Brala ju s trasúcimi sa rukami.

Bolo mi jej ľúto.

- Nože si trochu vypite a upokoješ sa, pani Antonová! – začal som.

- Viem o všetkom. Musí to byť pre vás veľmi ťažké. Minulú noc zabili vášho manžela, ktorý bol nočným úradníkom v obchode Fe-

lebo tu brzdíte prevádzku!

Nič nepovedala, len sa zdvihla a odišla.

Dopil som, vstal a pomaly prešiel k stolu, kde sedeli Zix a Spigla. Pozrel som na nich. Obaja sa na mňa uškŕniali:

- Ako sa máte, Caution? – spýtal sa Zix.

- Skvele, - odpovedal som. – Len vám chcem niečo povedať, chlapci. Myslite si, že je všetko v poriadku, však? Že ste toho Antona odpratali jedna radosť, nie? Nuž niečo vám poviem. Po tieto dni, to je istá facka, jeden z vás prezradí toho druhého, aby si zachránil svoju všivavú kožu. A ten druhý si to za Freddieho Antona odskáče! Tak do videnia, hrdinovia! Dám si na vás bacha!

Vypadol som.

Trochu som sa prešiel a z automatu som zatelefonoval Brendymu.

- Ahoj, starký, - ozval som sa, - mohol by si mi prezraditi, prečo sú Rudy Zix a Willie Spigla vyliekaní v smokingoch?

- Prevdaže, mohol, Lemmy, - odvetil. – Lucky Schriller dnes usporadúva veľkú party, na ktorej bude každý lepší kriminálnik. Asi budú oslavovať, že sme nemohli čapnúť tých dvoch zloduchov, keď nám prednesli svoje alibi.

- Ďakujem, kamoš! – povedal som mu a zložil slúchadlo.

Zaplatil som taxikárovi a prešiel k baraku, kde býval Hinty Fazza. Hinty má u nás dlhý záznam. Okrem iného si privyrába kšeftovaním s kokaínom.

Vzeral veľmi vystrašene, keď som k nemu vošiel. A bol aj poriadne nadopovaný. Oči sa mu leskli a ruky triasli.

- Pozri, Hinty, - povedal som mu, - asi by si neboli nadšení, keby som t'a teraz zbalil a naparil ti štyri roky za to, že tu máš kopu kokaínu a ópia. Veru by ti tá tvoja denná dávka v base dosť chýbala.

Vzdychol.

- Zlútuje sa, pán Caution, -

PETER CHEYNEY PASCA

zažobronil, - nechajte ma, ja . . .

- Počuj, hašišák, - pokračoval som, - keď sa nechceš dostať do chládku, urobíš mi službičku. Chápeš? Oblecieš si lepšie háby a pôjdeš na party k Luckymu Schrillerovi. A keď tam už budeš, urobíš, čo ti poviem. Teraz si otvor uši a dobre počúvaj, lebo inak . . .

- V poriadku, pán Caution, - zakjal sa, - urobím všetko, čo budete chcieť, všetko!

Na druhý deň predpoludním o jedenastej som sedel na ústredí v Brendyho kancelárii a fajčil. Zrazu vpadol dnu ako víchor Grelt, poručík z oddelenia pre vraždy.

- Počúvajte ma, chlapí! – hulákal.
- Dnes ráno o pol jedenastej, - rozprával, - ten všivák Rudy Zix sedel v Mulliganovom bare s rukami vo vreckách. O päť minút tam prišiel Willie Spigla. Nik nestihol ani zhíknut', keď Zix doňho vpálil celú dávku. Zasiahol ho, ale ten ešte stihol vpáliť päť rán do Zixa. Obaja sú mŕtvi, ani nepípnú. Chápate to? My sa už dva roky pokúšame dolapíť

týchto dvoch zločincov, veď majú na svedomí aspoň tridsať vrázd. Nože povedzte, čo o tom viete, Lemmy?

Vstal som.

- Ja . . . nič, - zakrákal som.
- Možno sa len hrali.

Vypadol som.

Z policajného záznamu som si zistil telefónne číslo pani Antonovej, pomaly som vykročil k automatu na Hlavnej ulici a zavolał jej.

- Dobrý deň, pani Antonová. Tí dva chlapci, čo zabili vášho manžela, sa dnes ráno navzájom postrieľali. Táto správa iste poteší veľa vdov, ako ste vy.

Počul som, ako zatajila dych.

- Och, pán Caution, - vraví, - len včera som vám povedala, že na svete nie je nijaká spravodlivosť. Toto je zásah prozretelelnosti!

- Prosím vás! – vysvetľoval som. Tí dva sa včera večer chystali na party. Keď sa ta zberali, nejaký chlapík im povedal, že po tieto dni jeden z nich vyzradí toho druhého z vraždy vášho manžela. Táto myšlienka ich stále prenasledovala. Nuž na tej party ich spoločný priateľ Hinty Fazza prišiel k nim

a nútí ich veľa pit'. Keď už boli riadne namazaní, začal ich provokovať otázkami, kto z nich lepšie strieľa, a potom vyhlásil, že na druhý deň o pol jedenastej v Mulliganovom bare by sa mali pretekat' v streľbe zo vzdialenosťi dvadsať päť metrov na terč veľký dvadsať centimetrov. Vítazovi vraj dá sto dolárov. A keďže tí dvaja by si dali pre sto dolárov aj koleno prevŕtať, súhlasili. Potom do nich d'alej lial. Boli takí zrichtovaní, že ani nevedeli o sebe, keď ich pratali domov. A dnes ráno asi o deviatej nejaký chlapík zatelefonoval Zixovej priateľke Lottie Frishovej, že je to len pasca. Povedal jej, že Spigla si myslí, že Zix ide naňho zhodiť Antona, aby si zachránil vlastnú kožu, a tak ho chce prilákať do Mulliganovho baru a odkráľovať. Lottie podčakovala a povedala, že to povie Rudymu. A ak by tam vraj mala byť nejaká strieľačka, Rudy vypáli prvý – v sebaobrane, takže z toho vyviazne. No nevedela, že ten neznámy chlapík už telefonoval Pearl McGonniglovej, Spiglovmu dievčat'u, a povedal jej tú istú rozprávočku. Výsledkom toho bolo,

že tí dva chlapíci ta šli a hned', ako sa uvideli, rozpútala sa paľba ako za občianskej vojny, a tak spravodlivosť to tento raz pekne vyriešila. Nuž . . . dovidenia, pani Antonová!

Potom som šiel na ústredie, kde som s Brendym vyfajčil cigaretu.

- Vieš, Lemmy, - povedal, - tá prestrelka mi víta v hlave. Rád by som vedel, kto bol ten chlapík, čo natáral obidvom dievčatám tie výmysly, a tak prinútil tých dvoch strieľať. Dal by som mu medál!

Ani som nemukol. Čo by som robil s medálom?

(Domová pokladnica 1988)

HORNÁ NITRA ...

DOKONČENIE ZO STR. 19

Koncom 19. storočia sa na Bojnickom hrade udiali veľké reformy. Majiteľ Ján Pálffy, veľký milovník umenia, dal prestavať Bojnický hrad v novogotickom štýle podľa vzoru starých francúzskych zámkov. Prestavba sa začala v roku 1889 a skončila sa až o jeho smrti – v roku 1908. Počas prestavby zmenili celé jadro hradu a niekoľko krídel. Okrem prestavieb veľkou záľubou majiteľa bolo aj zbieranie cenných umeleckých predmetov. Vďaka nemu má dnes zámocké múzeum prekrásnu umeleckú zbierku, akou sa môže popýšiť mäloktoré múzeum na Slovensku. Najvzácnnejšou pamiatkou Bojnického zámku je oltár Narda di Cione z polovice 14. storočia.

Dnešné časy

V dnešných časoch na Hornej Nitre žije okolo 146 000 obyvateľov – v štyroch mestách (Prievidza, Handlová, Bojnice a Nováky) a v niekoľko desiatkach dedín a dediniek. V druhej polovici 20. storočia sa tu rozvinul banícky, chemický, potravinársky a stavebný priemysel. Okrem toho vzniklo niekoľko menších závodov na spracovanie dreva a výrobu nábytku. Z poľnohospodárskej oblasti sa vyvinula oblasť s

rozvinutým priemyslom, aj keď sa to dialo hlavne v 50-tych rokoch 20. storočia, čiastočne na silu. Ale aj tak v dnešnej dobe pozorujeme odliš mladých ľudí za prácou do západných krajín alebo väčších miest Slovenska, hlavne do Bratislavu. Napomáha tomu dosť vysoká nezamestnanosť, ktorá v poslednom desaťročí ubíja miestnych obyvateľov. Preto sa tu ako alternatívny zdroj príjmov rozvíja turistický ruch.

Horná Nitra môže turistom ponúknúť množstvo zaujímavostí. Asi najkrajšou z nich je už spomínaný Bojnický zámok, ktorý návštěvníci môžu v letnej sezóne navštíviť každý deň. Sezóna sa začína už koncom apríla Medzinárodným festivalom duchov a strašidiel, ktorý trvá dva týždne. Vtedy stretнемe na zámku všetjaké rozprávkové či hororové postavy počnúc od princezen, víl, čarodejníc až po strígy a grófa Drakulu. Okrem zámku v Bojniciach môžeme navštíviť najstaršiu zoologickú záhradu na Slovensku, staré termálne kúpele alebo Prepoštskú jaskyňu, v ktorej sa našli pozostatky po osídleniu z doby paleolitu. V Prievidzi, ktorá je na skok od Bojnic, treba určite zájsť do piaristického kostola, ktorý patrí medzi najkrajšie v Európe. Bez povšimnutia nemôžu zostať ani ďalšie dva kostoly – Mariánsky na starom hradisku a farský na hornom konci námestia.

Ďalší termálny bazén sa nachádza v Chalmovej, v lete sú otvorené kúpaliska v Novákoch, Bojniciach, Prievidzi a v Handlovej. V okolí je aj niekoľko jazier, na ktorých si prídu na svoje rybári a milovníci vodných športov. Najväčšie sa nachádza v Nitrianskom Rudne. Tradičné slovenské bryndzové halušky možno dostať skoro všade. Je tu tiež niekoľko salašov rozmiestnených po celom regióne.

Celý región je popretkávaný množstvom turistických chodníkov a cyklistických trás, vďaka ktorým sa dosteneme, kam len chceme. Za povšimnutie stojí niekoľko cyklistických trás, ako napríklad Bojnický cyklookruh ktorého dĺžka je 162 km. Je to trasa pre skúsených

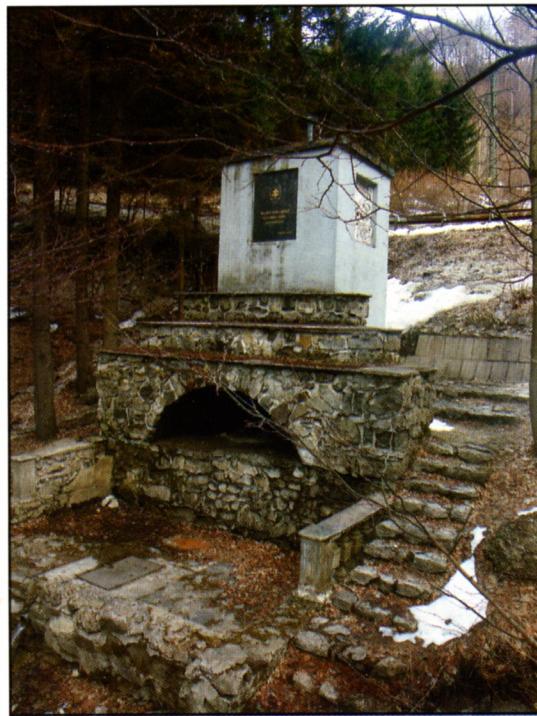

Kostol P. Márie na hradnom vrchu v Prievidzi

cyklistov, ktorá vede väčšinou horským terénom. Pre menej náročných je Ponitrianska magistrála, ktorá spája Hornú Nitu s mestami na dolnom toku rieky Nitry. Za povšimnutie ešte stojí Žiarska radiála, vďaka ktorej sa môžeme dostať na Turiec a Rokošská radiála, ktorá vede do doliny Bebravy a do Bánoviec nad Bebravou. Z turistických chodníkov je najzaujímavejší výstup z Fačkovho sedla v severnej časti kotliny, pod ktorým sa nachádza prameň národnej rieky Slovenska – Nitry, na Klak (1352 m). Pri dobrém počasí sa nám naskytá z neho prekrásny pohľad na Rajeckú dolinu až po Žilinu, na Považie a okolie Považskej Bystrice. Na Turiec v pozadí z pohorí Veľká Fatra a samozrejme takmer na celú Hornú Nitu. Ďalšími krásnymi trasami sú výstup na Vtáčnik (1346 m) z Kamenca pod Vtáčnikom, na Rokoš (1010 m) z Nitrianskych Sučian a na Vapeč (956 m) zo sedla Homôľka. Nedá sa obísť ani turistická oblasť Remata, ktorá je príťažlivá hlavne v zimnom období pre lyžiarov. Okrem tohto lyžiarskeho centra sa môžeme pochotať bielym šialenstvom aj na Chvojnicu, vo Fačkovom sedle a na menších lyžiarskych vlekoch v Porube, Kanianke, Rudňanskej Lehote, v Cigli, Lehote pod Vtáčnikom a Kamenci pod Vtáčnikom.

Spracoval MARIÁN SMONDEK

Prameň rieky Nitry

SPOMIENKA NA MÁRIU GLODASIKOVÚ

Dňa 9. apríla 2005 zomrela po ťažkej chorobe v Jurgove vo veku 66 rokov krajanka MÁRIA GLODASIKOVÁ (rozená Chovancová). Jej odchodom postihla rodinu, ale aj našu krajanskú obec, veľká strata.

Pripomienme, že Mária Glodasiková sa narodila 31. októbra 1939 ako jedno z troch detí (sestra Anna a brat Jozef) v slovenskej roľníckej rodine Chovancovcov v Jurgove, kde v rokoch 1946-53 navštievovala ľudovú školu. Po jej absolvovaní sa rozhodla pokračovať v ďalšom štúdiu na Všeobecnovzdelávacom lyceu so slovenským yučovacím jazykom v Jablonke, ktoré úspešne zavŕšila maturitou v roku 1957. Hneď po nej ukončila ročný pedagogický kurz v Tarnowe, po ktorom začala pracovať ako učiteľka v slovenskej Základnej škole v Lapšanke. Už ako učiteľka absolvovala diaľkové trojročné učiteľské štúdium v Krakove, ktoré zavŕšila dvojročným magisterským štúdiom dejepisu. Neskôr získala navyše ešte dva kvalifikačné stupne z pedagogiky.

Po 12 rokoch práce v Lapšanke sa M. Glodasiková na začiatku sedemdesiatych rokov prestahovala do Základnej školy v Jurgove, kde učila slovenčinu, dejepis a nemčinu až do svojho odchodu do dôchodku. Medzičasom sa vydala za Jana Glodasika a popri učiteľskej práci začala vyvíjať aktívnu autorskú a spoločenskú

činnosť, najmä v krajanskom hnutí. Je autorkou učebných osnov slovenského jazyka a literatúry pre základné školy a gymnázia, ako aj niekoľkých učebníc pre základné školy, v tom o.i. Aká si mi krásna..., Nad Tatrou sa blyska... a ďalších. Po prechode do dôchodku sa so školou nerozlučila, ale ešte pár rokov učila slovenčinu v Jurove a iných obciach. bola znamenitou učiteľkou, veľmi oddanou škole a deťom, ktoré ju mali veľmi rady. Veľmi dbala o to, aby sa slovenský jazyk učilo čo najviac detí. Preto neprekvapuje, že za jej pôsobenia v Jurgove hodiny slovenčiny navštievovali takmer všetci žiaci.

Mária Glodasiková bola dlhoročnou členkou nášho Spolku, ako aj horlivou čitatelkou a propagátorkou Života. Ba nie len to. Viac rokov bola členkou redakčnej rady, ako aj aktívnu dopisovateľkou nášho krajanského časopisu. Nie div, že viackrát získala jednu z cien v redakčnej súťaži o Zlaté pero, vypísanej pre najaktívnejších dopisovateľov. Tešila sa veľkej dôvere jurgovských krajanov, ktorí ju niekoľkokrát zvolili za členku výboru miestnej skupiny Spolku, ako aj za delegátku MS na zjazdy našej krajanskej organizácie. Bola tiež dlhoročnou predsedníčkou miestneho odboru Matice slovenskej v Jurgove. Práve vďaka nej jurgovskí matičari vyvýhali aktívnu činnosť a udržiaval plodnú spoluprácu s matičnými odbormi na Slovensku.

Mária Glodasiková

Krajanka M. Glodasiková bola obľúbená nielen medzi žiakmi, ale aj učiteľmi. Vždy žičlivá, obetavá, ochotná pomôcť každému, kto to potreboval. Neraz sa stávalo, že aj keď bola v dôchodku, spreavidala našich žiakov počas ich prázdninového pobytu na Slovensku. Za svoju aktivitu a obetavosť v krajanskej činnosti bola vyznamenaná medailou Za zásluhy pre KSSČaS.

Pohreb M. Glodasikovej sa konal na cintoríne v Jurgove 9. 4. 2005 za účasti takmer pol obce, priateľov, učiteľov a známych. V mene Spolku sa so zosnulou rozlúčil gen. tajomník SSP L. Molitoris

Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, dcéra, sestra, teta, kolegyňa, veľmi skromná a žičlivá osoba. Nech odpočíva v pokoji!

JÁN ŠPERNOGA

Zosnulú na poslednej ceste odprevádzalo takmer pol obce

Rozlúčka nad hrobom

Záber z plenárneho zasadania ÚV SSP

ZASADNUTIE ÚV SSP

8. mája t. r. sa v sídle Spolku v Kravke konalo zasadnutie ÚV SSP. Na úvod sa členovia dozvedeli, že od začiatku t. r. sa záležitosťami národnostných menšín v Poľsku nezaoberá už Ministerstvo kultúry PR, ale Ministerstvo vnútra a administratívny PR. Malo to prispieť k zlepšeniu situácie národnostných menšín v Poľsku, ale zatiaľ je to opačne. Totiž dodnes žiadna z menšín nedostala dotáciu na svoju kultúrno-spoločenskú činnosť, v tom aj na vydávanie časopisu Život. Na druhej strane nový mecen – Ministerstvo vnútra PR žiada registráciu obvodných výborov a miestnych skupín na miestnych oblastných úradoch. Členovia ÚV si neskôr vypočuli správu o činnosti Spolku za rok 2004, ktorú prednesol generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Hovorilo sa v nej o finančných pohľadávkach SSP, kultúrnej činnosti, organizovaných podujatiach, vydavateľskej činnosti, investíciiach, spolupráci so zastupiteľskými úradmi SR v Poľsku, ako aj úradmi pre zahraničných Slovákov na Slovensku, o sporadickej finančnej podpore z Poľska a zo Slovenska a bežnej činnosti Spolku. Nasledujúcim bodom rokovania bola činnosť redakcie Život. Hovorilo sa o potrebe oživenia činnosti redakčnej rady a modernizácii redakcie. V diskusných príspevkoch krajania zdôrazňovali otázky slovenského školstva na Orave, možnosti vysokoškolského štúdia na Slovensku, otázky slovenských

omší na Orave a pod. V súvislosti so zriaďením spoločnej komisie vlády a národnostných menšín, ktorá sa bude zaoberať otázkami národnostných menšín, členovia ÚV SSP zvolili do tejto komisie prof. Jozefa Čongvu, ktorý bude zastupovať náš Spolok. (ak)

NA SLOVÍČKO S BÁSNIKOM

Prednedávnom sme sa v Krakove stretli so známym slovenským básnikom a historikom Vlastimilom Kovalčíkom, ktorý je dlhorocným čitateľom Života. Opýtali sme sa ho, ako hodnotí úroveň nášho časopisu. – *Podľa mňa máte jeden z najlepších časopisov v oblasti slo-*

Básnik Vlastimil Kovalčík

venskej zahraničnej tlače. Pravidelne listujem slovenské noviny zahraničných Slovákov a musím uznať, že máte dobrý časopis a snažíte sa, aby príspevky boli zaujímavé a obsahovo hodnotné. Zdá sa mi, že z čísla na číslo máte krajší dizajn, teda grafickú úpravu, ale samozrejme nezaostáva za tým ani jazykovovo-obsahová stránka časopisu. Pozdravujem všetkých čitateľov časopisu Život a prajem im pekný zážitok pri čítaní krajanskej tlače. (ak)

STRAŠIDLÁ NA BOJNICKOM ZÁMKU

Ako sa to už stalo zvykom, otvorenie sezóny na Bojnicksom zámku sa spája s Medzinárodným festivalom duchov a strašidiel. Tento rok to už bol 12. ročník. Čo sa tam tento rok udialo?

Zo zámku vyšiel sprievod „svadobčanov“ na Hurbanovo námestie, kde sa konala „svadobná hostina mladých Noffryovcov“. Bol to obraz ich skutočného šťastia s hudbou a spevom. V tom čase však ešte nikto nemohol tušiť, že ich životy kruto poznačí veľká tragédia. O tom vlastne bola Hororová legenda, ktorá sa tu odohrávala od 28.4. do 8.5. t.r. Dej tohto príbehu nás zaviedol do stredovekých čias, ktoré súčasných ľudí fascinujú svojou krásou, ale aj svojou zvrátenosťou. V hlbinách histórie zámku zaspalo mnoho legiend, s tou najkrutejšou sa však obyvatelia zámku nikdy nevyroviali, a dokonca ju taja. Niečo z nej súce preniklo aj medzi ľudí, ale nikto zo zúčastnených nevedel, čo je fikcia a čo skutočnosť. Na rozhraní dňa a noci, svetla a tmy, skutočnosti a výmyslov, radosti a strachu... príbeh sa začal nanovo.

Ako každoročne, aj tento festival otváral sprievod duchov a strašidiel cez Hurbanovo námestie. Potom tieto „potvory“ začali strašiť na zámku. Mohli sme ich stretnúť všade – v Zlatej sále, kaplnke, v spálni, v herni, ale najviac sa ich krylo v hrobke. Dvojtýždňový program nabitý prehliadkami vo dne, ale hlavne v noci, prilákal veľké množstvo turistov. (ms)

SLOVÁK V AMERIKE

Koncom 19. a na začiatku 20. storočia sa do zámoria vysťahovali desaťtisíce obyvateľov Slovenska. V ich politickom, národnom a kultúrnom živote v novej vlasti, najmä v prvom období, zohrala významnú úlohu krajanská tlač. Dlhé roky do nej prispievali aj predstaviteľia politického a národného života zo Slovenska, najmä pred prvou svetovou vojnou. Takto noviny mali aj istý vplyv aj vývin na Slovensku.

Slovenská tlač v zahraničí pravidelne prinášala správy o dianí na Slovensku, ale aj medzi krajanmi v zahraničí. Takýto cieľ si stanovili mnohé slovenské noviny a medzi nimi aj časopis *Slovák v Amerike*, ktorý bol založený 21. decembra 1889 v Plymouth (kde vyšlo deväť čísel). Neskôr vychádzal v Phoenixville a od roku 1891 v New Yorku dvakrát týždenne. Pôvodným majiteľom časopisu bol A.S. Ambrose, neskôr J. Spevák, Ch. Orbach, J. Lach, F. Chrobák a od roku 1964 J. Paučo. V jeho redakcii pracovalo viacero slovenských novinárov. Bol to tlačový orgán Slovenskej ligy v Amerike.

Pred I. sv. vojnou aj mnohí naši krajania zo Spiša odchádzali za prácou do zámoria. Najčastejšie do Spojených štátov amerických, kde sa ochotne združovali v Slovenských spolkoch, ktoré boli blízke ich srdciam. Tieto spolky vydávali slovenskú tlač, ktorú si naši krajania predplácali. Mali týmto spôsobom kontakt so slovenčinou a dianím v domovine. Niektorí tento časopis posielali aj domov. Nedávno sme sa dostali k potvrdenke o objednávaní časopisu Americký Slovák jedným z našich krajanov

Valentom Kalafutom, dedkom Kataríny Bryjovej z Novej Belej. Vtedy (v roku 1910) bol pokladníkom v týchto novinách jeden z belianskych krajanov Ján Lukáš (od Tribšanky). Zo spomienok našich krajanov vieme, že tieto noviny mali pre nich veľký význam. V niektorých domácnostiach sa podnes zachovali výtlačky Amerického Slováka. (ak)

KUMORATKY V CZARNOM DUNAJCI

V dňoch 20. - 23. apríla sa uskutočnila v Czarnom Dunajci XXX. prehliadka (tzv. przepatrzowiny) regionálnych divadiel. Zúčastnilo sa na ňom 20 folklórnych a divadelných súborov z celého Malopolska. Hlavným cieľom tohto podujatia je zachovanie pradávnych tradícií a zvykov. V prvý deň sa na prehliadke predstavil súbor Zelený javor z Krempách („Ostatky u lekára“) a

na druhý deň dostali slovo súbory Májový vrch z Kacvina („Polevacka“) a Kumoratky z Malej Lipnice a Podvlka, ktoré sa predstavili s Páračkami a koledovaním. V kategórii súborov prezentujúcich dávne obrady a zvyky obsadili Kumoratky pekné 3. miesto. (ms)

MATURITA ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA

Tento rok, ako sme to už písali v predchádzajúcim čísle, študenti prvýkrát maturovali po novom aj so slovenského jazyka. Keďže to bolo úplne niečo nové, obávali sa jej nielen študenti maturitných ročníkov, ale aj sami profesori a učitelia. Naštastie, obavy boli zbytočné. K maturite zo slovenského jazyka pristúpilo 9 študentov, z toho 5 z jablonského lýcea a zostávajúce 4 osoby boli z iných škôl. Aj to je jedna z výhod novej maturitnej skúsky, že študenti si môžu vybrať aj taký predmet, ktorý sa neučia vo svojej škole. V tomto roku ústna časť maturitnej skúsky so slovenského jazyka prebiehala v Jablonke 27. apríla, ktorú úspešne urobili všetci abiturienti. Všeobecnovzdelávacie lýceum hrdinov Westerplatte v Jablonke bolo jedinou školou v celom Poľsku, kde sa maturovalo z tohto predmetu. Prísomná časť prebiehala neskôr - 4. mája. Tú už každý študent písal vo svojej vlastnej škole. Po napísaní boli testy odoslané do komisie, ktorá ich opraví. Výsledky sa však študenti dozvedia až niekoľko týždňov po napísaní. (ms)

Potvrdenka V. Kalafuta o predplateň časopisu *Slovák v Amerike*

BOJOVÝ KRST KRAJANSKÉHO SPEVNÍKA

Na prelome marca a apríla sa v krakovskom sídle Spolku Slovákov konalo tzv. veľkonočné vajíčko, koré zorganizoval predseda MS SSP v Krakove J. M. Božík za spoluúčasti gen. tajomníka UV L. Molitorisa. Popri členoch krakovskej miestnej skupiny SSP sa podujatia zúčastnila aj generálna konzulka SR v Krakove Janka Burianová. Účastníci stretnutia sa pri skvelom slovenskom víne oboznámili s obsahom spevníka, ktorý zostavil kňaz Jozef Bednárik, ba viaceré piesne si aj zaspievali za klavírneho sprievodu predsedu krakovskej MS SSP. Vysvitlo, že krakovskí členovia SSP majú nielen výborný hudobný sluch, ale aj celkom dobrú slovenskú výslovnosť...

J. M. B.

KRÁTKO ZO ŠPIŠÁ

25. apríla t. r. sa konala birmovka v Kacvíne a Nedeci. Sviatosť birmovania udelil mládeži otec biskup Józef Gustek.

***

Súbor Zelený javor z Krempáčov sa zúčastnil 30. prehliadky regionálnych divadelných skupín Malopoľského vojvodstva v Czarnom Dunajci, na ktorej bolo uvedených dvadsať divadelných predstavení. Krempáčský súbor predvedol hru *Ostatki u lekára* a obsadiel 1. miesto v kategórii súborov inšpirovaných folklórom. Zároveň získal odporúčanie poroty pre účasť v Sneme regionálnych divadelných skupín v Bukowine Tatrzańskiej, k čomu bala hoželáme.

***

V poslednej dekáde júna zaznie v ZŠ a gymnáziách posledný zvonec a oznamí dlho očakávaný koniec školského roka. Školské brány sa zavŕu na

KRÁTKO Z OBINY

Vzhľadom na klesajúci počet detí by sa malo spojiť gymnázium a základná škola č.2 v Podvilku (vid. foto), čím by vznikla združená škola. Malo by sa tak stať na začiatku budúceho školského roka. Vďaka zlúčeniu by sa získali značné úspory a škola by mohla fungovať efektívnejšie.

***

14. apríla t.r. sa vo Veľkej Lipnici uskutočnilo posedenie v rámci projektu *Babia hora bez braníc – slovensko-poľská stratégia rozvoja ekologického vedomia*. Zúčastnili sa na nej učitelia z obcí spod Babej hory. Počas posedenia si mohli prítomní vypočuť niekoľko pred-

nášok o faune a flóre tejto prekrásnej lokality.

***

Cističku odpadových vôd v Jablonke čaká v najbližšom čase modernizácia. Veľkú pomoc v tejto oblasti môžu zohrať fondy EÚ v rámci špeciálneho projektu Poľsko - Slovensko. Náklady na túto investíciu sú približne 2,6 mil. zlôtych, z čoho polovicu by mali uhradiť dotácie EÚ.

***

Malopolský vojvoda nariadil doplňujúce voľby do gminnej rady vo Veľkej Lipnici, ktoré sa budú konáť vo Veľkej Lipnici – centrum 12. júna. t.r.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

dva mesiace pre deti a učiteľov, ktoríž želáme cez prázdniny pekné počasie a príjemný oddych.

***

Každoročne na sviatok sv. Floriána sa v spišských obciach konajú slávnostné sväte omše za účasti požiaríkov. Napr. v Novej Belej po sv. omší požiarinci prepochodovali cez obec k požiarnej zbrojnici a neskôr predvedeli ukážku svojich schopností.

***

Tento rok krempáčský Dobrovoľný požiarny zbor oslávil 120. výročie činnosti. Prajeme mu a všetkým požiarnikom veľa zdravia a úspechov

v ich obetavej činnosti a službe blížnym.

***

Po tretíkrát sa stretli Spišiaci, Rómovia a Podhalci na festivale troch kultúr *Lindada*, ktorý sa uskutočnil v Brzegoch. Jednou z inšpirácií tohto podujatia je spolunažívanie troch kultúr na území gminy Bukowina Tatrzańska. Na javisku sa prezentovali viaceré podhalské, rómske a spišské súbory. Ako posledné večer koncertovali skupiny *Kale Bala* a *Huc Mi Ta Huc*. Tohtoročnú odmenu vojta získal jurgovský rezbár Andrej Gomboš.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

e-mail: zivot@tsp.org.pl

Z KALENDÁRA NA JÚN

Záhradkári

Je to už mesiac zberu niektorých skorých druhov zeleniny, napr. šalátu a kalerábu. Hned po zbere treba hriadky zrýlovať a pripraviť pre výsev ďalšej zeleniny. Ešte do začiatku júla možno sadieť skoré odrody kríčkovej fazuľky, mrkví a iných hlúbovin. V júni záhradkári jednotia uhorky a tekvicu, najlepšie odrezaním a nie vytahovaním rastlín. Treba prerieď aj kríčkovú fazuľu, vyvázovať vysoké rajčiaky, vylamovať na nich bočné výhonky, zalamovať listy karfiolu a pretrhávať koreňovú zeleninu. Vela práce majú teraz záhradkári v boji s burinou, ktorej sa v júni dobre darí. Preto okopávame, kým je ešte malá, aby neodčerpávala rastlinám živiny. Za suchého počasia treba zeleninu pravidelne zvlažovať, najlepšie ráno alebo večer. Je to dôležité najmä pri fóliovníkoch, ktoré zároveň treba často vetrat.

Ovocinári

dobre vedia, že jún sa vyznačuje silným rastom a teda aj vysokou spotrebou živín a vlahy. Preto ak niekoľko ovocných stromov ešte neprihnojil a v prípade sucha nezavlažil, mal by to urobiť čo najskôr. Zároveň odstraňujeme z konárov prebytočné výhonky a na tvarovaných stromoch dokonca všetky tohoročné výhonky. Kontrolujeme tiež ujatosť vrúbkov na preštepených stromoch,

pričom všetky výhonky pod vrúbkami odstránime. Mnohých záhradníkov zneľokojuje júnový opad malých plodov, ktoré sa zaviazali po zakvitnutí. Je to prirodzený jav. Pri jadrovinách treba zvlášť sledovať násadu plodov, a keď zistíme zhluky, preriedujeme ich. Je to dôležitý zásah. Na 1 dobre vyvinutý plod treba asi 30 listov. Na 5-6-ročných stromoch by sme nemali nechať viac ako 250-300 plodov. Jún je hlavným obdobím boja proti červivosti ovocia, predovšetkým postrekmami.

Chovatelia

hydiny v júni podšklbávajú neskôr vyliahnuté húsatá a dospelé husí. Tým sa zastaví aj prípadná znáška. Pred podšklbaním treba húsatá poriadne vykúpať, aby mali čisté perie. Zasa po podšklbaní treba husi chrániť aspoň týždeň pred prechladnutím a súčasne lepšie kŕmiť (zväčšíť obsah dusíkatých látok a tuku). Najlepšie sú semená slnečnice, ovos, kapustové, kelové buď redkovkové listy. Po šklbaní treba perie hned triediť. Zároveň využívame každú príležitosť na pasenie hydiny, nielen zo zdravotných dôvodov, ale aj kvôli šetreniu jadrových krmív.

Včelári

V júni včelárske leto vrcholí, deň je najdlhší, teplota sa zvyšuje, kvitne najviac peľodajných a nektárodajných

rastlín, ktoré poskytujú hojnosť včeliej paše. Včelstvá sú na vrchole rozvoja a tisíce lietaviek v úloch sú pripravené využiť nektárodajné zdroje. Aj v júni treba pokračovať v tlmení rojového pudu. Prejavuje sa naplno vtedy, keď nastane znášková medzera, alebo keď včely nemôžu pre nepriaznivé počasie využívať zdroje nektáru. Najúčinnejším prostriedkom proti rojeniu je bohatý prínos nektáru.

Pri vytáčaní medu z medníkových plástov po skončení agátovej znášky treba prezrieť plodiská. Plasty naplnené medom alebo so zavieckovaným plodom treba preložiť do medníka a na ich miesto vložiť prázdné plasty, aby matka mala dostatok priestoru na kladenie vajíčok.

Na koniec júna treba naplánovať výmenu matiek vo včelstvách, ktoré na to treba zvlášť pripravovať. Najlepšie je pridávať oplodnenú matku do včelstva, ktoré je 9 dní osirotené a nemá otvorený plod. Pri tomto spôsobe odoberieme matky, a to s 3-4 zaplodovanými plástami a včelami sediacimi na nich a urobíme z nich malé odložence vo vydezinfikovanom plodisku prázdnego úla. Staráme sa o ne tak, ako pri tvorení normálnych odložencov. Takto si utvoríme zásobné matky aj včelstvá, ktoré môžeme zazimovať buď použiť na záchrannu včelstva, ktoré pridanú matku neprijalo. Po 10 dňoch včelstvá bez matky rozoberieme, nastavané materské bunky zrušíme a pridáme mladé výkonné matky v kletkach. O 8-10 dní kontrolujeme, či matka bola prijatá. (js)

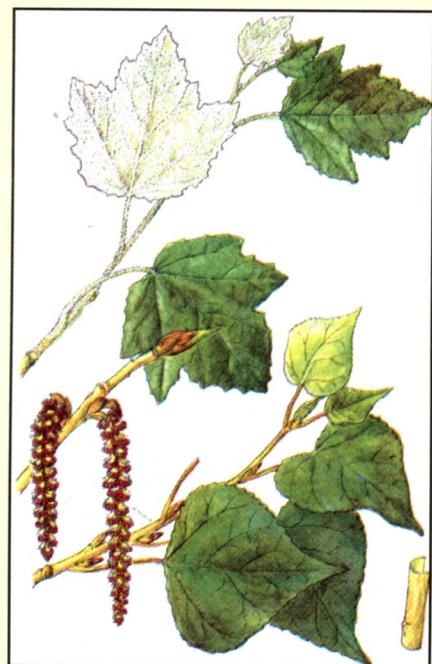
ZBIERAME BYLINY

Dnes si na ceste za liečivými bylinami všimneme **topole - biely a čierny** (lat. *Populus alba L.* a *Populus nigra L.*). Sú to vysoké stromy, ktoré stretávame aj u nás, takže ich nebudeme podrobne popisovať. Je ich vyše 100 druhov, z ktorých najznámejšie sú práve topoľ biely a čierny. Ich kvetmi sú jahňady a semená majú biele lietacie zariadenie, takže viesť ich roznáša ďaleko.

Na liečebné účely sa zbierajú skoro na jar (marec-apríl) topoľové púčiky (ešte nerozvinuté), ktoré sú zabalené do lesklych živicových šupín. Niekoľko sa zbiera aj kôra. Púčiky treba rýchle sušiť v tenkej vrstve, buďto na slnku alebo umelým tepmom. Hlavnou účinnou látkou sú silice, fenolový glykozid salicín a populín, fla-

vónový glykozid chryzín, triesloviny, farbivo, manit a guma. Kôra obsahuje triesloviny a populín.

Púčiky majú močopudný účinok. Osvedčujú sa aj pri kľovom reumatizme, keď je zvýšené ukladanie kyseliny močovej v kľoboch. V ľudovej medicíne sa topoľové púčiky využívajú pri zápaloch obličiek, akútном i chronickom zápale močového mechúra, pri zväčšení predstojnej žľazy (prostata) a pri chorobách z prechladnutia ako čaj proti kašľu a prostriedok proti horúčke. Možno ich použiť aj do kúpeľa pri nadmernom potení nôh. Čerstvé púčiky sa tiež používajú na prípravu hojivej masti proti rôznym neduhom, ako sú vyrážky a zlatá žila. Čaj sa pripravuje z 1-2 lyžičiek rozdrvených a usušených púčikov. Má sa piť dva razy denne. Pri rozumných dávkach nemá nepríjemné vedľajšie účinky. (js)

MIROSLAV SANJAGA

AKO SA HÚSENIČKA PREMENILA

Začiatkom leta sa sýkorka Dorka potulovala vo vrbine popri bystrinke. Slniečko sa pozeralo na krajinu pálivými pohľadmi, a tak si všetko živé hľadalo úkryt v chládku lesných zátiší.

- Pozri, Dorka, slniečko moju vodičku vypilo skoro na dúšok, - ponosuje sa lesná bystrinka. – Ak bude také smädné aj naďalej, isto celkom vyschnem...

- Neboj sa, už dnes ti vetrík priveje obláčiky, - utešuje bystrinku sýkorka. – Z obláčikov zaprší a hneď ti bude lepšie. Cítim to, - rozlúčila sa s bystrinkou Dorka a preletela do bukovej hory. Ako si poletovala zo stromu na strom, odrazu zbadala na tenkom vlákne húseničku.

- A ty si kto? – spýtala sa Dorka prečudesného stvorenia.

- Húsenička.

- A prečo sa púšťaš na vlákne zo stromu na zem.

- Lebo musím. Tam sa potom zahrabem pod lístie, - vysvetľuje húsenička. – Hned sa aj zakuklím a na budúci rok, na jar, sa premením na motýlika.

- Tak tomuto nerozumiem! – čuduje sa sýkorka Dorka. – Ako sa môžeš premeniť z húsenice na motýlika? To sa dá? Neviem si predstaviť, že by som sa cez zimu premenila na nejakého iného vtáčika. Alebo že by sa medvedík počas zimného spánku premenil na iné zvieratko...

Neverím tomu, čo hovoríš.

Moja hlavička to nechápe.

- Ak mi neveríš, spýtaj sa iných húseníc, ktoré sa tiež premenia na motýle, - radí húsenička Dorke. – Ja t'a neklamem. Teraz sa premením na kuklu a v ap-

ríli vyletím z nej už ako motýľ Hnedáčik.

- Aj tak je to čudné, že som t'a dnes stretla ako húseničku a o rok možno už ako krásneho motýlika.

Ked' sa Dorka vraca domov k horární uja Jana a bola už na Okrúhlej, na polianke obklopanej lesom, stretla motýlika Hnedáčika.

Ako dobre, že t'a vidím, - prihovorila sa mu Dorka. – Pred chvíľou som sa zhovárala s húseničkou o tom, ako sa chystá premeniť. Je to pravda?

- Pravda. Aj ja som sa premenil z vajíčka na húseničku, potom na kuklu a napokon som sa z nej vykukl ako motýľ... V ríši motýľov je to tak. Príroda dokáže mnoho zázrakov a premien.

/Včielka 5/2000/

SOBOTENKA IDE, ČOŽE MA JE PO NEJ

A. D. Svoboda, [1909—10], Mor. Lieskové,

Trenčianska

Volne (Živšie)

So - bo - ten - ka i - de, čo - že ma je po nej,
 ces - ta za - rú - ba - ná (k)fra - jje - ren - ce mo - jej.
 ces - ta za - rú - ba - ná (k)fra - jje - ren - ce mo - jej.

2. Nie tak zarúbaná, ako je zat'atá
 [: už je moja milá, už je moja milá, už je moja milá Turkami zajatá.:]

3. Od Turka zajatá, od veľkého pána,
 [: prečo ju zajali, prečo ju zajali, prečo ju zajali, lebo bola švárná.:]

JARMILA SLOVÁKOVÁ MARGARÉTKA

Tetka Betka – margarétka
stojí smelo na lúke
a zvoláva všetky včielky,
nech sú pekne po ruke.
Je tu veľa dobrôt,
šťavy, nektáru,
že to ani do večera
nevyzbierajú.
Hojsa, hejsa do toho,
bude medu na Vianoce,
aby chrípka
nezložila nikoho.

VESELO SO ŽIVOTOM

Žiak sa ospravedlňuje: „Prepáčte, zabudol som si žiacku kničku.“

Učiteľ: „Fajn, tak si do žiackej napíš: Zabudol som si žiacku kničku.“

* * *

Zlodej sa vkradol do domu a papagáj škrieká: „Feri ta vidí.“

Zlodej zakryje papagája dekom a papagáj znova škrieká: „Feri nie je papagáj, Feri je pitbul.“

* * *

Učiteľ hovorí: „Už pol roka vám vysvetľujem, že polovice sú vždy rovnaké a ešte stále to väčšia polovica z vás nevie!“

* * *

Učiteľka: „Videl si už ďatľa, Jožko?“
Jožko: „Áno, v telke!“

Učiteľka: „Aj v lese?“

Jožko: „Ó nie, my telku do lesa ne-nosíme.“

* * *

„Babi, je to pravda, že zlé sa odpláca dobrým?“

„Áno, vnúčik môj, je.“

„Tak navaľ 100 Sk, zlomil som ti okuliare.“

* * *

Tučný muž stojí pred škôlkou.

Učiteľka sa vykloní z okna a pýta sa:

„Dobrý deň, čakáte dieťa?“

„Nie, to mám od piva.“

ZVONČEKY

**Vyzváňajú zvončeky
pri potoku v lese.
Ich spev sa d'aleko, d'aleko
celým krajom nesie.
Cingi-lingi-bom.
Kto neverí, nech tam beží,
a nech vidí,
ako si dnes chrobáčiky
zariadujú dom.
Majú stolček, stoličky,
postelôčku maličkú
a pritom si vyspevujú
pesničku:
Cingi-lingi-bom,
dobre bude
chrobáčikom dvom.**

JÁN TURAN

HÁDANKA ĽAHŠIA AKO VZDUCH

Ligotavé, ozdobné,
Mám ich za vedierko.
Kým ich slnko nezobne,
Letia ako pierko.
Čo je to?
(uknilbuB)

MALUJTE SO ŽIVOTOM

Milé dievčatká a chlapci, zajko Bojko sa vybral na výlet po púšti, kde sa viezol na ľave. Vašou úlohou je vyfarbiť obrázok a poslať do redakcie Života. Najkrajšie maľby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných sme vyžrebovali: Magdalénu Bogačkovú z Nedece a Kamila Kozuba z Kacvína.

HRANICA SNOV

Začala sa letná sezóna, teda aj my venujeme násprvok ľahkej atletike a najmä jej zástupkyni Jelene Isinbajevovej, vynikajúcej ruskej skokanke o žrdi. Niektorí si ju možno pamätajú z tohoročného halového šampionátu v Madride, kde prekonala svetový rekord (4.90 m.) a obdivujú ju nielen za pravidelné zdolávanie športových bariér, ale aj za to, že do tohto súperenia pridala krásu, čaro a zmysel pre dramaticosť každého jej štartu na štadióne.

Vo veci rekordov je, zdá sa, všetko jasné. Ako už v zime prisľúbila, na letných majstrovstvách sveta v Helsinkách mieni, ako prvá žena na svete, prekonať výšku 5 m, čo je zatiaľ pre väčšinu žrdkárok hranicou snov. Sama hovorí, že na tréningoch už viackrát skočila nad 5 m, čiže je už načase, aby to urobila aj na otvorenom štadióne. Dodajme ešte, že tak ako kedysi Sergej Bubka, aj ona zlepšuje svoje rekordy centimeter za centimetrom, aby zbytočne nemárnila príležitosti na „prémie“, ktoré rekordéri za to dostávajú. Prvýkrát sa stala svetovou rekordérkou v júli 2003 v Gateshead, kedy skočila 4.82 m. Odvtedy svoj najlepší výsledok zlepšila na 4.92 m, kym v hale na 4.90 m.

Položme si otázku, ako ďaleko siahajú ľudské možnosti v skoku o žrdi, alebo presnejšie možnosti Isinbajevovej? Jej tréner J. Trofimov tvrdí, že ďaleko za hrajicu 5 m, možno kdesi vo výške 5.15 – 5.20 m. Totiž aj keď prekonáva rekordy takmer dva roky, stále sa vyvíja. Podľa trénera ešte nedosiahla plnú športovú vyspelosť. Je predsa veľmi mladá, má iba 22 rokov. Môže byť teda ešte oveľa lepšia, najmä keď zlepší techniku, silu a rýchlosť. Ako konštatuje J. Trofimov, Jelena má charakter pre šport, čo je ďalšia, dôležitá zložka majstrovstva. Je to jediná vec, ktorú sama nenatrénovala, ale dostala do daru od rodičov. Jej otec pochádza z Dagestanu a v žilach mu tečie krv donských Kozákov. Výbušná zmes, ale vhodne využitá.

- Rodičia ma od detstva učili, - hovorí rekordérka, - že život mi nedá zadrmo, bez tažkej práce, nič.

Za každý rekord dostáva aspoň 50 tisíc dolárov (niekedy aj dvakrát tolko). To je takmer oficiálny cenník, preto je otázka o úlohu peňazí v jej živote opodstatnená. – Peniaze sú príjemné a je lepšie ich mať, ale nie sú pre mňa jedinou pohnútkou pre pestovanie športu, – hovorí. – Mám rada dostatok, ale ešte radšej cítim vzrušenie divákov a mám rada výzvy. Ved' rekord je pre mňa každým novou výzvou.

Pred olympijskými hrami v Aténach sa trochu žartovne predstavovala novinárom: - Som len chudobným dievčaťom z Volgogradu. Teraz už tak nehovorí. Presťahovala sa do väčšieho, trojizbového bytu, kúpila si pekné auto. Nechce to však v ničom prehnať. Je ešte mladá a aj keď má rada elegantné šaty a luxusné autá, na súkromné lietadlá, luxusné jachty alebo vily niekde na Riviére má vraj ešte čas. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

KAZATEL SOULU

Ide o Ala Greena, jedného z posledných veľkých soulových spevákov, ktorí začínali kariéru na prelome 60. a 70. rokov. Začínal spievať ako 9-ročný chlapec v gospelovom kvartete Greene Brothers v rodnom Forest City v štáte Arkansas. Onedľho založil vlastnú skupinu Al. Greene and the Creations a vydal prvy singel *Back Up Train*, ktorý sa ocitol na 5. mieste najpopulárnejších amerických hitov. Rozhodujúcim momentom v jeho kariére bolo stretnutie s Williem Mitchelлом, vynikajúcim trubkárom, ktorý hľadal speváka pre svoju skupinu. Po fažkých začiatkoch, keď Al. konečne našiel svoj vlastný soulový štýl, sa ich spolupráca rozprídila.

Trvala 7 rokov (1969-1976) a za toto obdobie nahrali osem albumov, ktoré vyšli v náklade vyše 20 miliónov výliskov. Viaceré ich skladby sa stali veľkými hitmi, ako napr.: *Tired of Being Alone*, alebo *Here Am, Call Me, Take Me to the River* a ďalšie. Keď Al. v polovici 70. rokov zažil nehodu, uznal to za Božie znamenie a rozšiel sa s Mitchelлом. Vstúpil do baptistickej cirkvi a stal sa pastorem. Svoje kázne obohacoval spevom, čo bolo veľkou atrakciou baptistických pobožností. Zároveň zmenil štýlistiku svojej hudby na gospel. Jeho nové albumy už sice neboli také populárne, ale aj tak získali niekoľko cien Grammy. V r. 2002 začal pracovať na no-

vom soulovom albume *I Can't Stop*, z ktorého titulná skladba sa stala veľkým hitom. Posledný album *Everything's OK* už firmoval vlastným cirkevným menom a nazval ho *The Reverend Al. Green*. Sála z neho láska s pozitívnym posolstvom k ľuďom. Jeho interpretácie sú však oveľa presvedčivejšie ako predtým. (jš)

Velkosť: podlhovastý obrúšok: 76 x 51 cm,
okrúhly obrúšok: priemer 49 cm

Materiál: biely tesilan podľa rozmerov jednotlivých modelov, bledoružová mulinka č. 321.

Techniky: predný steh, plný steh, krúžkovací steh, stípkы, stonkový steh.

Pracovný postup: Tesilan vyperieme v horúcej vode, aby sa vyzrážal. Po uschnutí vyžehlíme. Potom nanesieme nakreslený vzor. Kontúry vzoru predšijeme dvakrát predným stehom, potom vyšíjeme krúžkovacím stehom. Krúžkovacím stehom vyšíjeme aj okraje obrúsov. Kvety a lístky v srdiečkach vyšíjeme plným stehom, kym stonky stonkovým stehom a vnútro kvietkov krátkymi rovnými stehmi do hviezdice. Stípkы vyšívame pretiahnutím vyšívacej nite tam i späť, tam a naspäť husto obšívame okolo natiahnutého stílpika. Vrátime sa a pokračujeme vo vyšívaní okraja krúžkovacím stehom. Hotové obrúsky vyperieme a naškrobíme. Po vyschnutí prežehlíme z rubovej strany cez vlnké plátno na mäkkej podložke. Nakoniec vzor opatrne vystríhneme z rubovej strany, pričom dávame pozor, aby sme neprestríhli vyšité stípkы. Potom výšivku ešte raz prežehlíme.

(Ručné práce – Vyšívanie, háčkovanie, pletenie, č. 1/03)

ZUZKA VARÍ

ŠALÁTY

ČO NA OBED?

PLNENÉ KAPUSTNÉ LISTY. 300 g mletého bravčového mäsa, 1 cibuľa, žemľa alebo hrst varennej ryže, 1 vajce, 1 lyžica masti alebo oleja, malá konzerva rajčiakového pretlaku alebo 500 g čerstvých rajčiakov, soľ, mleté čierne korenie.

Cibuľu posekáme nadrobno a oprážime na tuku. Pridáme ju do mletého mäsa, rozmiešaného s vajcom, namolenou a vyžmýkanou žemľou alebo ryžou, mletým čiernym korením a soliou. Vymiešanou zmásou plníme kapustné listy, ktoré zavinieme a poukladáme do ohňovzdornej misy tesne vedľa seba. Pridáme ešte trochu tuku, podlejeme niekoľkými lyžicami vody a zakryté dusíme 30-40 minút. Nakoniec pridáme rajčiakový pretlak alebo obalené čerstvé rajčiaky pokrájané na malé kúsky a ešte 10-15 minút dusíme. Podávame s varenými zemiakmi.

KURACIA PEČEŇ S HUBAMI NA SMOTANE. 400 g kuracej pečene, 50 g masla alebo rastlinného tuku, 1 menšia cibuľa, 150 g pečiarok (šampiňónov), soľ, mleté čierne korenie, mletá sladká paprika, 1 šálka hustej kyslej smotany, 1 lyžica hladkej múky.

Očistenú kuraciu pečeň opečieme na masle a nadrobno posekanej cibuli. Po opečení pridáme očistené pečiarky pokrájané na plátky, trochu podlejeme a dusíme, až zmäknú. Potom posolíme, okoreníme, zalejeme smotanou, v ktorej sme rozhabarkovali múku, a povaríme. Podávame s dusenou ryžou alebo varenými zemiakmi.

ŠPENÁTOVÁ KRÉMOVÁ POLIEVKА. 300 g špenátu, 100 g svetlej zápražky, $\frac{3}{4}$ l vývaru z kostí (buďónu), 50 g masla, 1 žltok, $\frac{1}{4}$ l mlieka, $\frac{1}{4}$ l smotany, muškátový kvet alebo oriešok, čierne korenie, soľ.

Svetlú zápražku zalejeme vlažným vývarom, rozšľaháme a za občasného miešania povaríme. Potom súčasne s mliekom pridáme pomletý dusený špenát, ochutnáme korením a krátko prevaríme. Polievku zjemníme maslom, prilejeme smotanu s rozhabarkovaným žltkom a už ju nevaríme.

SÓJOVÝ ŠALÁT SO ZELENINOU.

2 lyžice uvarenej sóje, 1 nastrúhaný zeler, 5 lyžíc oleja, 2 lyžice octu, 1 lyžica sójovej omáčky, 2 strúčiky cesnaku, soľ.

Z oleja, octu, soli, sójovej omáčky a cesnaku pripravíme nálev, do ktorého zamiešame uvarenú sóju a nastrúhaný zeler. Necháme na chladnom mieste odležať. Namiesto zelera môžeme použiť cviklu, hrášok, rajčiak, varený karfiol, mrkvu, cibuľu a pod., prípadne aj pomiešané.

MÚČNIKY

ZEMIAKOVÁ TORTA. 300 g vařených zemiakov, 200 g práškového cukru, 3 vajcia, 30 g instantného kakaa alebo najemno postrúhanéj čokolády, postrúhaná citrónová kôra, šťava z $\frac{1}{2}$ citróna, trochu potlčených klinčekov, 80 g detskej krupice, 1 lyžička prášku do pečiva, zaváranina, ovsené vločky alebo mleté oriešky, kúsok masla na ich opařenie, tuk na vymästenie a múka na posypanie tortovej formy.

Žltky vymiešame s cukrom, pridáme najemno postrúhané studené zemiaky, citrónovú kôru, šťavu z citróna, klinčeky, instantné kakao alebo čokoládu a premiešame s časťou krupice. Zvyšok krupice zmiešame s práškom do pečiva, pridáme do cesta a stále miešame. Nakoniec zláhka vymiešame tuhý sneh z troch bielkov. Tortovú formu vymästíme tukom a posypeme polohrubou múkou. Vlejeme do nej cesto a tortu pečieme zvoľna v rúre asi 30 minút. Vychladnutú tortu rozkrájame a potrieme zaváraninou. Povrch torty tiež potrieme zaváraninou a posypeme vločkami alebo orieškami opařenými do ružova.

MLADÝM GAZDINÁM

- Do presoleného pokrmu môžeme pridať niekoľko očistených surových pokrájaných zemiakov, ktoré po uvarení z neho vyberieme.

- Aby sneh z bielkov zostal po ušľahaní tuhý, dobre je pridať doň trošku práškového cukru a spolu ešte presláhať. (jš)

Weterynarz

RANY I URAZY CIAŁA

DOKOŃCZENIE Z NR. 5/05

Rany powierzchowne, nie zanieczyszczone i nie zakażone, o równych brzegach, mogą goić się szybko bez żadnej pomocy. Rany głębsze o brzegach postrzępionych goją się trudniej i wymagają pomocy lekarza. Małe krwawienie rany jest nawet pozytyczne, bo razem z kwią spływają różne zanieczyszczenia, które przypadkowo dostały się do rany. Małe, powierzchowne rany można opatrzyć samemu. Po ustaniu krwawienia należy nożyczkami wystrzyc włosy dookoła rany, przemyć ją wodą utlenioną i zajedynować skórę wokół rany. Samą ranę można posmarować roztworem gencjany. Następnie zakłada się opatrunki: bezpośrednio na ranę kładzie się gazę, możliwie zwilżoną rywanolem, potem watę – nigdy odwrotnie. Oparunek musi zakrywać ranę i sięgać kilka centymetrów poza jej brzegi. Potem przewiązuje się go bandażem, tak, aby zbytnio nie uciskał rany i nie hamował dopływu krwi do niej, ale z drugiej strony na tyle mocno, aby utrzymywał opatrunki. Jeżeli rana znajduje się w miejscu, w którym trudno jest założyć opatrunki (bark, kłyb, miednica), trzeba ją oczyścić i opatrzyć jak poprzednio, tylko bez bandażowania.

W celu zabezpieczenia rany przed lisaniem, gryzieniem lub ocieraniem o ścianę, należy zwierzę uwijać krótko oraz zapewnić mu czystą, suchą ściółkę, aby nie nastąpiło zanieczyszczenie rany. Nakładanie opatrunków jest proste i łatwe na dolnych częściach nóg. Nakładając tam opatrunki, należy bandaż owinąć od dołu ku górze, gdyż w przeciwnym razie nie będzie się trzymał. Jeżeli rana nie ropieje a bandaż nie jest zabrudzony, mokry opatrunki należy zmieniać co kilka dni; w przeciwnym razie codziennie. Przyschniętego do rany opatrunku nie odrywa się silą, ale po uprzednim zwilżeniu wodą utlenioną. Niektóre z rany wycieka ropa. Jeżeli spływa ona swobodnie, rana goi się szybko.

Ropnie i wrzody powstają wskutek przedostania się do tkanek przez uszkodzoną skórę zarazków chorobotwórczych. Poza tym wrzody mogą powstać w wyniku długotrwałego drażnienia lub odparzenia skóry przez złą uprzędę. Miej-

sce to jest zaczerwienione, gorące, obrzękłe, twarde i bolesne. Po kilku dniach środek wrzodu staje się miękki a przy ucisku wyczuwa się chełbotanie ropy. Czasami ropa przebiją się na zewnątrz.. W razie tworzenia się ropnia lub wrzodu, można robić gorące okłady z siemienia lnianego lub spirytusu kamforowego. Takie okłady przyspieszają dojrzewanie ropnia i wydostanie się ropy na zewnątrz. Jeżeli ropień staje się miękki, ale nie może pęknąć, należy zaprowadzić zwierzę do lekarza w celu przecięcia go. Samemu nie należy tego robić, gdyż można uszkodzić naczynie krwionośne i spowodować groźny krwotok. Jeżeli ropień sam pęknie, powstają ranę przepłukuje się roztworem rywangu (1 tabletkę na pół litra przygotowanej wody), lub roztworem nadmanganianu potasu. Roztwór taki można nabierać do gumowej gruszki i powoli przepłukiwać powstałą ranę.

ZARAZA JAGNIAT

Przyczyną zarazy jest zarazek atakujący je w okresie odsadzania, kiedy młody organizm jest osłabiony. Czasem chorują i starsze jagnięta. Choroba atakuje głównie przewód oddechowy. Zarazki znajdują się mogą też w organizmie jagniąt zdrowych, którym nie szkodzą, dopóki organizm nie osłabnie. Odporność zwierząt na tę chorobę zmniejsza przede wszystkim przeżycie i złe żywienie. Zarazki szybko przenoszą się z chorych na zdrowe zwierzęta wraz z kałem i moczem oraz śliną kaszlących i prychających chorych owiec. U chorych występuje wysoka temperatura 41-42°C, osłabienie, brak apetytu, przyspieszony oddech i biegunka. Czasem puchnie głowa i szyja. Po 3-5 dniach następuje śmierć z wycieczczenia. Jagnięta mogą niekiedy chorować kilka tygodni, zwierzę chudnie, z oczu i nosa wycieka ropa, pojawia się silna duszność i kaszel. Należy szybko wezwać lekarza. Aby uniknąć tej choroby, jagnięta trzeba trzymać w suchych, czystych i widnych pomieszczeniach i unikać przeciągów a latem jak najwięcej paść owce na pastwiskach. Zimą pomieszczenia muszą być przewietrzone. Owczarnie trzeba okresowo odkażać. W wypadku zarobaczenia owiec należy je odrobaczyć. Owce nowo nabycie muszą być trzymane przez miesiąc w osobnych pomieszczeniach, aby zapobiec zawleczeniu chorób zaraźliwych. (js)

PRAFILURIK

ODWOŁANIE W ZUS-ie

O tym, czy ktoś jest niezdolny do pracy, a tym samym należy mu się renta ZUS, orzeka lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Od 1 stycznia 2005 można odwołać się od decyzji lekarza orzecznika ZUS do komisji odwoławczej za pośrednictwem oddziału ZUS właściwego dla miejsca zamieszkania. Odwołanie należy wnieść w terminie 14 dni od dnia doręczenia treści orzeczenia.

Komisja odwoławcza może wydać orzeczenie na podstawie dostarczonej dokumentacji lekarskiej. Może też wezwać wnioskodawcę na powtórne badanie. Rozpatrywany jest także tzw. wywiad zawodowy dotyczący charakteru i rodzaju wykonywanej pracy. Komisja podejmuje decyzję większością głosów a egzemplarz orzeczenia jest przedstawiany wnioskodawcy. Jeśli również komisja odwoławcza ZUS wyda decyzję niekorzystną, pozostaje odwołanie się do sądu pracy. Sąd może uznać, że wnioskodawca jest rzeczywiście niezdolny do pracy. ZUS na tej podstawie musi wyda decyzję o przyznaniu renty.

UCIĄŻLIWI SĄSIEDZI

Istnieje możliwość zmuszenia sąsiadów, aby zaprzestali swoich złośliwych praktyk. W pierwszej kolejności powinno się zgłosić sprawę do zarządu nieruchomości, tj. administracji spółdzielni, lub wspólnoty mieszkaniowej. Jeśli skarga w administracji nie odniesie skutku, to wówczas – gdy tylko rozpoczęnie się zakłócanie spokoju przez sąsiadów – warto poprosić o interwencję strażników miejskich lub policję. Należy się domagać spisania protokołu z interwencji, gdyż w przyszłości może on być dowodem w sądzie, gdyby interwencja stróżów porządku również nie odwróciła sąsiadów od ich dotychczasowego zachowania. Ostatecznym rozwiąza niem będzie złożenie wniosku o ukaranie sąsiadów, którzy działają świadomie w celu dokuczenia nam i dopuszczają się złośliwego niepokojenia nas i naszej rodziny. Trzeba to jednak udowodnić. Dla sądu dowodem może być wspo-

mniany protokoł z interwencji policji lub straży miejskiej, ale także zeznania świadków (np. innych lokatorów z sąsiedztwa). Mogą oni potwierdzić złośliwe, nacechowane złą wolą działania sąsiadów. Gdy sąd uzna sąsiadów za winnych, w grę wchodzi kara grzywny w kwocie do 1500 zł lub nawet ograniczenie wolności do 1 roku. Sąsiedzi myślą się twierdząc, że poza godzinami tzw. spoczynku nocnego (od godz. 22.00 do 6.00) mogą bezkarnie hałasować. Każdy mieszkaniec budynku musi postępować zgodnie z zasadami współżycia społecznego. Złośliwe powodowanie hałasu jest z pewnością postępowaniem niezgodnym z tymi zasadami.

OCHRONA PRZED ZWOLNIENIEM

Istnieją dwie kategorie osób zatrudnionych, które są chronione przed zwolnieniem z pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników. Ochrona ta obejmuje nas w przypadku, gdy:

- jesteśmy w wieku przedemerytalnym, czyli mamy odpowiedni staż pracy i do emerytury zostały nam 4 lata;
- kobieta jest w ciąży, na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym (dotyczy to zarówno ojca, jak i matki);
- ktoś jest młodociany (czyli nie ma ukończonych 18 lat) i posiada umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego;
- ktoś jest żoną żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową (na czas odbywania służby);
- ktoś jest związkowcem upoważnionym do reprezentowania organizacji związkowej wobec pracodawcy (przez czas określony w uchwale, potem jeszcze przez połowę tego czasu);
- ktoś jest społecznym inspektorem pracy (czas ochronny obowiązuje podczas mandatu i przez rok po nim).

WARTO WIEDZIEĆ

Obowiązek alimentacyjny wobec dziecka trwa, dopóki dziecko nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie. Jeśli więc dziecko skończyło 18 lat, ale dalej się uczy, rodzic ma nadal obowiązek płacić za nie alimenty. Ma on jednak prawo odmówić ich płacenia, gdy dziecko powyżej 18 roku życia nie wypełnia swoich obowiązków, np. w nieskończoność przedłuża studia albo w ogóle nie szuka pracy. (js)

HVEZDOPÓ NÁS

RAK (22.6.-22.7.)

V najbližom období ta čakajú viaceré stretnutia. Niektorími nebudeš nadšený. Potom však zistíš, že to nebol stratený čas. Doma zažiješ trochu komplikácií, ktoré budeš musieť vyriešiť. Nesnaž sa to robiť násilím, lebo výsledky by neboli úmerne námahe.

LEV (23.7.-23.8.)

Stretnieš sa s prejavmi priazne a uznania. Niektoré budú samozrejmé, ale iné ľahko prekvapia. Snaž sa to využiť. Koncom mesiaca dôjde k rozhovoru, ktorý ti otvorí oči na česli správanie, o čom si doteraz nevedel. Je to dôležité, lebo sa týka priamo teba.

PANNA (24.8.-23.9.)

Mal by si sa konečne ozvať niekomu, kto už dlhší čas čaká na správu o tebe. Neodkladaj to, lebo to môže prospieť tvojim záležitosťiam. Všímaj si aj zdanlivé maličkosti a každú novú situáciu sa snaž riešiť takne a pokojne.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Daj si pozor na istý problém, ktorý sa vynorí dosť neočakávane. Neponáhlaj sa, všetko rozváž, aby si videl vec z odstupu.

V opačnom prípade môžeš urobiť chybu, čo by mohlo znamenať stratu tvojej sebadôvery. S troškou rozvahy sa tomu môžeš vyhnúť.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Nový mesiac prinesie nové ovzdušie a nové plány. Bude súčasťou pokojný, čo neznamená, že všetko pôjde hladko. Každý problém sa však dá vyriešiť. Čakajú ťa súčasťne väčšie výdavky, ale pomaly sa vyriešia aj tvoje financie a bilancia sa vyrovnaná.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Bude to zaujímavý mesiac, čaká ťa veľa noviniek. V niektorých otázkach sa budeš musieť sám rozhodnúť, samozrejme po skoršom uvážení. Čiasi rada bude pre teba lepšia, ako si očakával. Niekoľko nových v tvojom okolí ti venuje veľkú pozornosť.

KOZOROŽEC (22.12.-10.1.)

V najbližom čase sa ti naskytne viaceré nové príležitosti. Len od teba záleží, ako ich využiješ. Počítaj však s tým, že nie všetky budú pre teba výhodné. Koncom mesiaca dostaneš správu, ktorá ťa veľmi poteší, ale aj prekvapí.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Zdá sa ti, že sa v poslednom čase zvalilo na teba príliš veľa rôznych ťažkostí, problémov a úloh, s ktorými si nevieš poradiť. Neber si to príliš k srdcu a čoskoro uvidíš, že sa situácia začne vyvíjať podľa tvojho želania a zbytočne si robíš starosti.

RYBY (19.2.-20.3.)

Bude to pre teba ťažký a komplikovaný mesiac, ale tvoje výsledky (v práci) budú veľmi dobré. Podarí sa ti vyriešiť takmer všetko, čo sa ti spočiatku zdalo nemožné. Stretnutie s osobou, ktorú si dávno nevidel, ti zlepší náladu a prinesie nové perspektívy.

BARAN (21.3.-20.4.)

Čaká ťa priemerný mesiac, v ktorom sa budú striedať radosť a starosti. Jednu vec vyriešiš, no druhá sa zastaví v mŕtvom bode. Aj tvoja nálada bude menlivá. Keď sa ti podarí počas mesiaca prečkať všetky zmeny, väčšina problémov sa postupne sama vyjasní.

BÝK (21.4.-20.5.)

Niekto z tvojich blízkych ti čoskoro pripraví milé prekvapenie. Snaž sa to priať s vďačnosťou a uznaním, vedieť, že vás súčasťne väčšie výdavky, ale pomaly sa vyriešia aj tvoje financie a bilancia sa vyrovnaná.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Práca a úsilie, ktoré v poslednom čase vynakladáš, sa ešte nekončí. Aj neskôr si budeš musieť využiť veľa tvojho času a pozornosti. Aj keď ti to neveľmi vyhovuje, budete trpežlivý. Vedieť, že trpežlosť ruže prináša. (jš)

NÁŠ TEST

Viete sa tešiť zo života?

1. Vo všedných dňoch sa prebúdzate väčšinou:

- a/ S dobrou náladou z dobrého dňa – 3; b/ Tak, ako sa vyspím – 2; c/ S obavami, čo nás čaká – 1.

2. Ráno sa najčastejšie obliekate:

- a/ Podľa predpovede počasia – 2; b/ Podľa nálady – 3; c/ Podľa toho, aký máte program – 1.

3. Máte priateľov?

- a/ Mnohých – 3; b/ Nie, rozumiete si najmä s rodinou – 1; c/ Zopár, dôkladne si ich vyberáte – 2.

4. Ako plánujete dovolenkú?

- a/ Dlho dopredu – 1; b/ V poslednej chvíli – 3; c/ Podľa partnera (buď rodiny) – 2.

5. Keď sa vám na výplatnej páske objavia nečakané prémie:

- a/ Potešíte sa a kúpite si niečo – 2; b/ Odložíte to na sporenie – 1; c/ Poriadne sa zabavíte – 3.

6. Pri ceste autobusom alebo električkou sa spolucestujúci dá s vami do reči:

- a/ Nevšímáte si ho – 1; b/ Slušne odpovieť a nič viac – 2; c/ Radi sa porozprávate – 3.

7. Kolegovia z práce organizujú dobrodružný výlet s tajným cieľom:

- a/ Prihlásite sa – 3; b/ Nezaujíma vás to – 1; c/ Pôjdete podľa toho, kto sa zúčastní – 2.

VYHODNOTENIE

21-18 bodov: Viete si vychutnať každý deň, ktorý vám život prinesie. Starosti si príliš nepripúšťate, o to viac si užívate radostí. Vaša dobrá nálada je nákažlivá, preto sa s vami ostatní dobре cítia a vyhľadávajú vašu spoločnosť.

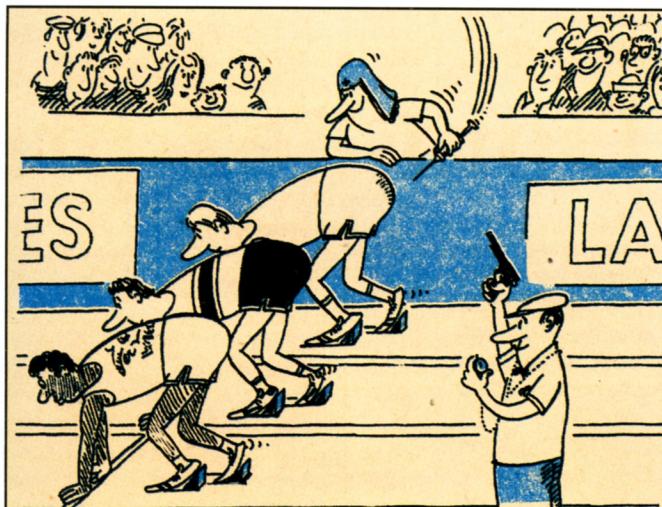
17-12 bodov: Tešiť sa zo života sice viete, ale nie vždy na to máte chut. Keď sa vám v práci a v súkromí darí, ste samy úsmiev, ale beda, ak vás šťastie na chvíľu opustí. Ihneď sa z optimistu stane pesimista a je lepšie sa vám vyhnúť.

11-7 bodov: Podľa výsledkov z testu dôvod na radosť zrejme nemáte. Pokiaľ je to iba preto, že dnes máte zlú náladu, nemusíte sa znepokojovali. No ak je váš život smutný každý deň, je najvyšší čas s tým niečo urobiť. Verte – ide to!

MENO VEŠTÍ

MARTA – šľachetné, svetlé, úprimné, hrdinské a silné meno. Najčastejšie jedináčka, bud' pochádza z rodiny, v ktorej sú len dve deti. Jej mladšia alebo staršia sestra, menej pekná a schopná a trochu hysterická, je často mláčikom Martinej matky, ináč dobrej, pracovitej, ale nie vždy spravodlivej ženy. Keď je Marta jedináčka, všetko je v poriadku. Je priemerne vysoká, štíhlá, šikovná a má peknú postavu. Všeobecne je to múdra, šikovná a atraktívna žena. Má pekné tmavé oči a husté vlasy, ktoré si češie jednoducho, čo jej veľmi sluší. Bývajú však aj Marty slabšieho zdravia, ale veľmi statičné a duševne silné. Vždy z nich vyžaruje veľká vnútorná sila, hoci na prvy pohľad robia dojem jemných a slabých bytostí. Marta je sve-

domitá, solídna, ctižiadostivá, vo všetkom dôkladná a navyše optimistická a dobromyselná a to aj napriek prechodným starostiam. V spoločnosti ich však nikdy neprejavuje. Učí sa dobre, často končí vysokú školu a v zamestnaní rýchlo dostáva vedúcu funkciu. Ak má slabšie zdravie, končí len strednú alebo nejakú odbornú školu, ale napriek tomu je v práci oveľa lepšia ako jej kolegyne. Je realistka, ale trochu aj romantička, moderná, hoci na druhej strane si váži dobré tradície. Miluje umenie, poéziu, literatúru, hudbu a prírodu. Neznáša grobiánstvo, opilstvo, vulgárnosť a chrapúnstvo. Dobre sa vyzná v ľudoch a nezriedka im hovorí pravdu do očí, čo spravidla prijímajú pokorne, lebo si ju vážia. Marta je v práci bystrá a výborná organizátorka. Veľmi sa stará o svoj zovnajšok. Má rada kvalitné veci, v ktorých je elegantná, akoby len pred chvíľou vyšla z módneho salónu. Vydiava sa z lásky a rozumne. Dostáva dobrého a šľachetného manžela, ktorý pre ňu urobí všetko. Máva jedno alebo dve deti – obyčajne chlapcov, ktorí sa na ňu veľmi ponášajú. (js)

Lekár radí osiemdesiatročnému ženáčovi:

- Vaša nastávajúca má len dvadsať rokov. Vyčíňanie počas svadobnej noci by mohlo mať smrteľné následky...

- Nuž čože, keď umrie, tak sa ožením znova!

- Vašu cestu čoskoro skríži mladý muž, hovorí veštkaňa slečne.

- Ach, to je nádherné! A ako bude vyzerat?

- Bude holohlavý a bude mať okolo troch kilogramov.

- Drahá, už sme spolu pätnásť rokov, ale takúto vynikajúcu kávu si mi ešte nikdy neurobila.

- Daj ju sem, to je moja.

Minister zdravotníctva sa v nemocnici pýta lekára:

- A čo robíte, keď nemáte žiadnych pacientov?

- Vtedy zabíjam čas.

Na bránu domu klope žobrák. Vyjde žena, pozera naňho a hovorí:

- Hádam ste len neprišli žobrat?!

Žobrák sa len usmeje a hovorí:

- Nie, madam, prišiel som vás požiadať o ruku.

Stretnú sa dve blondínky na autobusovej stanici.

- Kam cestuješ?

- Do Dunajskej Stredy.

- Teraz? Vo štvrtok?

Chlapec balí dievča pred domom a robí to dosť hlasno. Prebudí sa sused a zavolá:

- Hej, vy tam, už je neskoro! Ludia by už mali byť v posteli!

- Máte pravdu, ujo, ja ju o tom presvedčam už pol hodiny.

Predstav si, som už tretíkrát vydatá a stále som panna, – píše žena v liste svojej známej. Prvý manžel bol huslista, ten ma iba hladkal. Druhý bol politik, slúboval a slúboval, no a teraz mám murára. Večer príde domov, energicky si popluje do dlaní a hovorí: - Tak a od zajtra začíname.

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

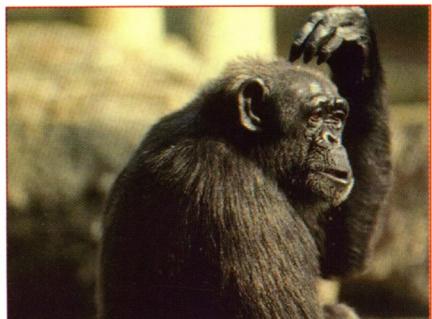
- Kadiľo – tvoje nádeje sa upevnia.
- Kalich – pre zdravých šťastná budúcnosť, pre chorých skoré uzdravenie.
- Kapitán – niekto bude s tebou prísne zaobchádzať.
- Kapucín – niekto z piateľov t'a podvedie.
- Kardinál – čoskoro uzavrieš sňatok alebo t'a stretnie šťastie.
- Kazateľ – nemoc; kazateľnica – chceš ovplyvňovať iných; kázeň – smútok.
- Kláštor – mier, pokoj; vchádzat' doň – v starobe vnútorná radosť.
- Klát – budeš mať do činenia s hrubými ľuďmi.
- Klenotník – budú t'a zvádzat' na pokusenie.
- Kolieskové korčule – priliš si všímaš staré predsydky.
- Kopírovanie – zažijes veľkú zmenu.
- Kopyto na topánky – budeš vážený.
- Kosti – hádka, roztržky.
- Kvitnúca baza – lúbostné dobrodružstvo.
- Kostolná veža – dobré vyhliadky do budúcnosti.
- Kostolné zvony – očakávaj radostnú udalosť. (js)

Mestské miniauto od Toyoty. - Japonská automobilka Toyota navrhla miniauto ako stvorené do mestskej premávky. Označenie osobné auto je pri tomto modeli doslovné. Nerobí problémy s parkovaním, keďže toto autičko sa zmestí všade. Navyše je vy-

robené z recyklovateľných materiálov, ktoré nezaťažujú životné prostredie a vďaka nízkej hmotnosti má malú spotrebu energie.

Opité opice. - Indická osada Baralapokhári sa na pár hodín stala dejiskom dokonalého chaosu, keď v nej skupina opíc ukradla špeciálne fermentovaný alkoholický nápoj „pana“ vyrábaný z listov marihuany. Opice, cítiac vôňu vábivého moku, sa prikradli z lesa a chutný nápoj vypili do poslednej kvapky. Z veľkého množstva alkoholu sa tak opili, že začali hlučne vystrájať po celej dedine a potácano útočiť na ľudí. Šokovaní dedinčania schytili palice a ďalšie predmety, ktoré mali poruke, a pustili

sa do protiútku. Pri bitke utrpeli traja dedinčania zranenia, ktoré si vyziadali nemocničné ošetrenie. Opice, ktoré súboj prezili, ušli do lesa.

Najluxusnejší zábavný komplex sveta. - V Las Vegas otvoria najluxusnejší zábavný komplex sveta. Výstavba hotela Wynn Las Vegas stála totiž až 2,7 miliardy dolárov, čo je v prepočte 82,6 miliardy korún. Návštěvníci nového luxusného

komplexu budú mať k dipozícii okrem množstva kasín a 2 716 hotelových izieb aj golfové ihrisko či fontánu s unikátnou vodnou šou. Čo je zaujímavé, zamestnanci sa vôbec nemusia báť, že urobia chybu a stratia peniaze. Dôležité je iba to, aby ľudia, ktorí sem prídu, boli šťastní.

Matka troch detí vo väzení. - Matka troch detí strávi tri mesiace vo väzení namiesto toho, aby zaplatila nevelkú pokutu za parkovanie. Za mreže sa rozhodla ísť dobrovoľne, aby si vraj aspoň na chvíľu oddychla od svojich náročných detí a lejnivého manžela. Maria Brunnerová radostne zamávala susedom, keď ju polícia odvážala preč. Pokuta pôvodne nebola veryšoká – iba 70 eur (2800 Sk), no keďže ju nezaplatila, suma postupne narásala až na 3700 eur (144.000 Sk). Tridsaťosemročná žena sa vraj o tom dozvedela, keď dostala list od verejnej prokuratúry, v ktorom ju varovali, že ak sumu okamžite neuhradí, pôjde do väzenia. Najbizarnejšie na celom prípade je to, že za pokutu ani nemohla ona sama, ale jej nezamestnaný 35-ročný manžel, ktorý raz zle zaparkoval a lístok s pokutou pred ňou skryl. Jej vytúžený pobyt v chladku sa však môže nakoniec skrátiť, pretože jej manžel sa údajne zúfalo snaží zohnať peniaze, aby mohol pokutu zaplatiť.

Airbus A380. - Najväčšie osobné dopravné lietadlo na svete Airbus A380 sa 27. apríla t.r. za prítomnosti tisícov zvedavcov prvýkrát vzniesol do vzduchu. Jeho výrobcovia dôfajú, že lietajúci obor navždy zmení história leteckého priemyslu. Dvojposchodové superlietadlo sa po prvýkrát vznieslo do vzduchu z letiska Toulouse-Blagnac. Testovací prototyp s 20 tonami meracích prístrojov a šesťčlennou posádkou na palube uskutočnili skúšobný let nad južným Francúzskom. Lietadlo, ktoré je schopné napriek svojej váhe 600 ton doletiť až do vzdialenosťi 15 000 kilometrov,

Matky rekordmanky. – Nemecká matka porodila v 15. storočí 53 detí. Najplodnejšou ženou v dejinách je ruská rolnička, ktorá v 18. storočí priviedla na svet 69 detí, kým žena z Čile porodila 55 detí. Pri príležitosti Dňa matiek to vo svojej brožúrke uviedol moháčsky autor Ernst Probst. Barbara Stratmannová, rodená Schmotzerová, ktorá žila v rokoch 1448 až 1503 v Bonnigheim v okrese Ludwigsburg, porodila podľa dobových záznamov svojmu mužovi Adamovi 18 detí po jednom, okrem toho mala päťkrát dvojčatá, štyrikrát trojčatá, raz šestorčatá a raz sedmorčatá, spolu 38 synov a 15 dcér.

Španieli žijú najdlhšie, ale Taliansi sú najzdravši. – Taliansi sú v Európe najzdravši, Španieli sa dožívajú najvyššieho veku a Briti sú zasa najtučnejší, konštatuje správa o zdravotnej situácii občanov európskych krajín, ktorú uverejnili v Bruseli. Zo štúdie, ktorú si objednala istá farmaceutická spoločnosť, vyplýva, že priemerný občan členskej krajinnej Európskej únie sa dožíva asi 78 rokov. V Španielsku to však neplatí, pretože tam je prieber o štyri roky vyšší – a to i napriek najvyššiemu počtu fajčiarov v krajinе. Nasleduje Taliansko, kde sa ľudia dožívajú v priemere v 79 rokoch a Francúzsko so 78 rokmi. Na proti tomu krajiny, ktoré sa začlenili do únie vo vlaňajšom roku, na tom tak dobre nie sú: najhoršia situácia je v Maďarsku, kde ľudia zomierajú obvykle okolo 70 rokov; v Poľsku je to 73 rokoch, v Českej republike o rok viac. Pokiaľ ide o príčiny úmrtí, v Európe sú číslom jeden srdcové ochorenia. Autori štúdie naznačujú, že ako odporučenie na dosiahnutie vysokého veku by mohla slúžiť zdravá španielska diéta a francúzska láska k vínu. Guláš naopak nemožno odporučiť, pretože Maďarsko má najvyšší pomer srdcových infarktov na 100-tisíc obyvateľov, a to 587. Najtučnejšia populácia žije v Británii, kde 20 percent ľudí trpí nadváhou. Na druhom konci rebríčka sú Nóni, kde si na tučnotu môže sťažovať len 6 percent obyvateľov.

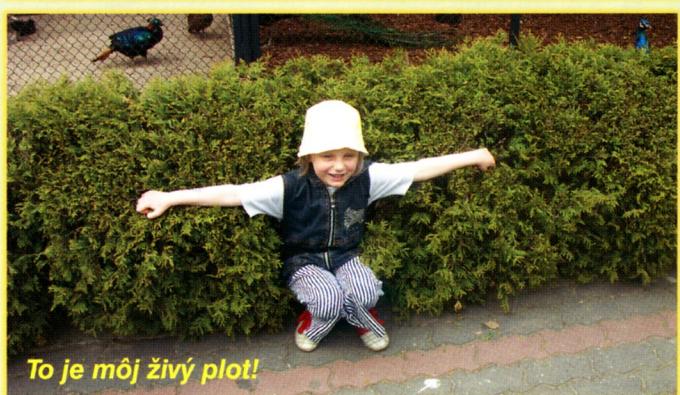
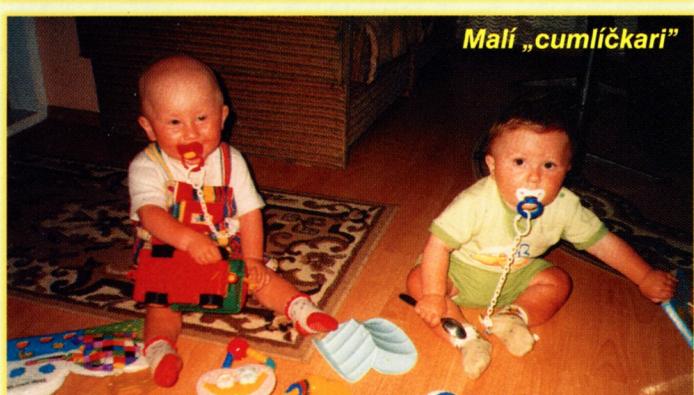

vyrába konzorcium európskych krajín vrátane Španielska, Francúzska, Nemecka a Veľkej Británie. Podľa úpravy interiéru bude schopné prepraviť 550 až 840 pasažierov. (Nový Čas)

Na túre

Malí „cumlíčkari“

To je môj živý plot!

Na prístavisku jazera

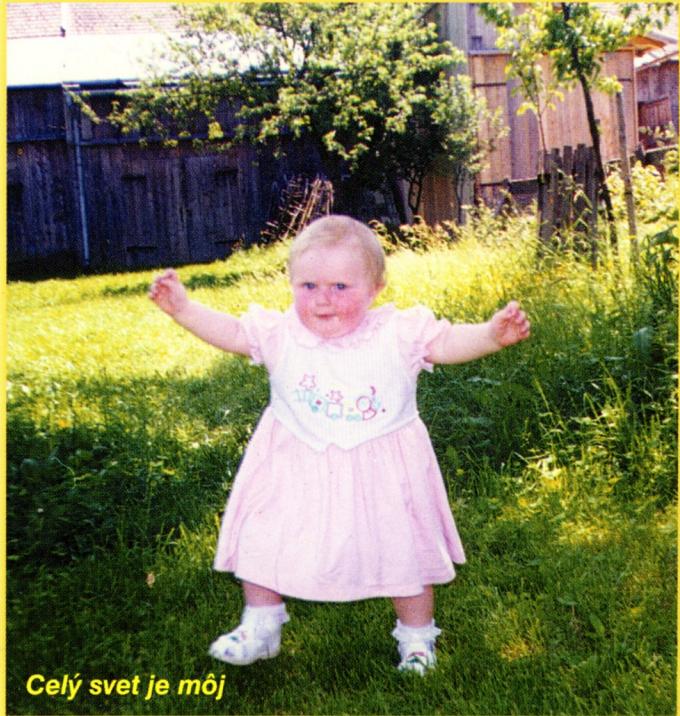
Však sme pekné?

NAŠI MLADÍ – MLADŠÍ – NAJMLADŠÍ

FOTO: A. KLUKOŠOVSKÁ A M. SMONDEK

Na hrazde

Celý svet je môj

Pohľad na Podvilk. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA

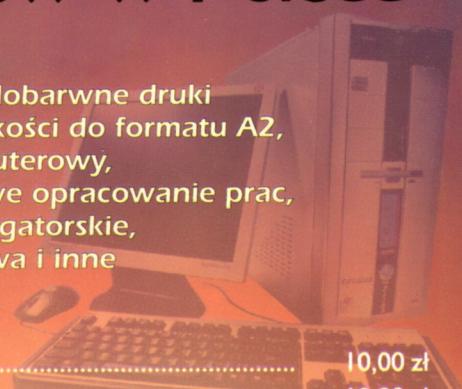
Towarzystwa Słowaków w Polsce

adres biura Zarządu Głównego TSP:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: (012) 634-11-27, 632-66-04, 633-09-41
fax: (012) 632-20-80
e-mail: zg@tsp.org.pl
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A.
III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

■ Almanach, Słowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
■ Almanach, Słowacy w Polsce cz.VI, (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
■ Almanach, Słowacy w Polsce cz.VII, (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
■ Almanach, Słowacy w Polsce cz.VIII, (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ Almanach, Słowacy w Polsce cz.IX, (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ J. Ciągwa, J. Szpernoga, Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994	8,00 zł
■ Zbigniew Tobjański, Czesi w Polsce, Kraków 1994	10,00 zł
■ J. Ciągwa, Dzieje i współczesność Jurgowa, Kraków 1996	10,00 zł
■ H. Homza, St. A. Sroka, Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998	11,00 zł
■ Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
■ Vlastimil Kovalčík, Klucz Świata – wybór poezji, Kraków 1998	13,00 zł
■ Pavol Országh Hviezdoslav, Deti Prometeusa, Kraków 1999	20,00 zł
■ Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001, II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
■ Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
■ Julian Kwiek, Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957, Kraków 2002	10,00 zł